

תמונת מצב חברתית 2016

שלמה סבירסקי • אתי קונור-אטיאס

AdvaCenter مرکز أديفا
מרכז אדוה
 מידע על שוויון וצדק חברתי בישראל

ת.ד. 36529, תל אביב 6136401

טלפון: 03-5608871

פקס: 03-5602205

www.adva.org

contact@adva.org

דו"ח זה הוכן הודות לסיוע של
 MAZON: A Jewish Response to Hunger

מרכז אדוה נתמך על-ידי

הקרן החדשה לישראל

Ted Arison Family Foundation

Jacob & Hilda Blaustein Foundation

Heinrich Boell Foundation

Dafna Fund

Friedrich Ebert Stiftung

Gandy Foundation

Hadassah Foundation

Jewish Women's Foundation of Metropolitan Chicago

Levi Lassen Foundation

Rosa Luxemburg Foundation

MAZON: A Jewish Response to Hunger

Sam and Bella Sebban Charitable Trust

Alan B. Slifka Foundation

Tikkun Olam Women's Foundation

US Embassy

Women's Amutot of the Greater Miami Jewish Federation

Zabar Family Foundation

הוועד המנהל

פרופ' יוסי דהאן, יו"ר

גילברט פינקל (מ.א.), גזברית

פרופ' איסמעיל אבו סעד

ד"ר ניצה ברקוביץ

פרופ' אורן יפתחאל

פרופ' יוברט לו"ן

פרופ' ריקי סויה

פרופ' דני פילק

פרופ' רחל קלוש

פרופ' אורי דם

ועדת הביקורת

רותי גור

חנה לנגר

צוות

מנהלת: ברברה סבירסקי

מנהל אקדמי: ד"ר שלמה סבירסקי

רכזת מחקר: אתי קונור-אטיאס

חוקרת: עו"ד נוגה דגן-בוזגלו

חוקרת ורכזת תחום תקצוב מגדרי: ד"ר יעל חסון

רכזת פרויקטים לשוויון מגדרי: ולריה סייגלשיפר

רכזת קהילתית: מיטל סטרול

רכזת קהילתית: ערין הווארי

חוקר ומנהל הדרכה: ירון הופמן-דישון

עוזרת מחקר: אביב ליברמן

מנהלת משרד ואחראית קשרי עיתונות: מירה אופנהיים

יועץ כספי: רועי מאור

פיתוח משאבים: אפרת יערי

השכר יוצא מקיפאון - הפערים עדיין גבוהים מאוד

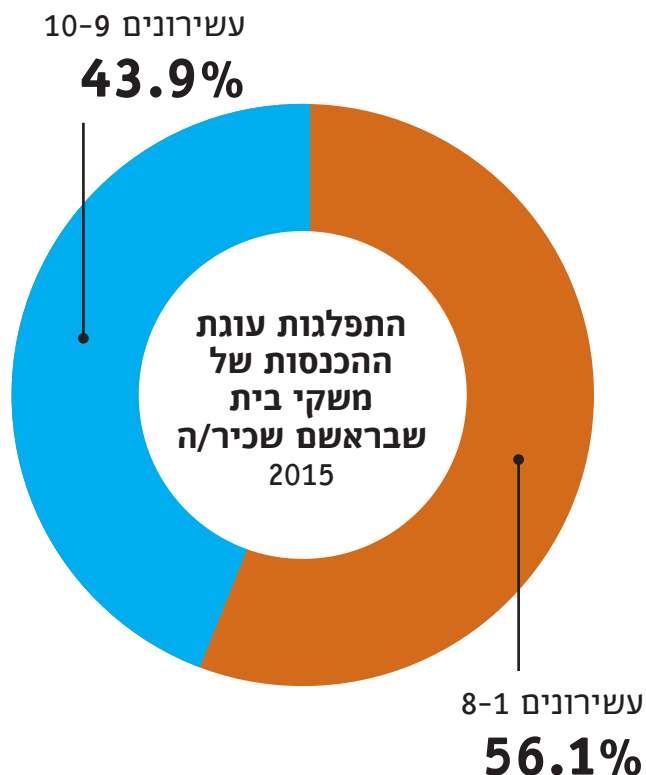
הבית, בעוד ש-8 העשירונים האחרים התחלקו ב-56.1% הנותרים. צריך לציין כי בתוך העשירון העליון עצמו יש פערים עצומים בין המאון העליון ובין שאר העשירון.

עם זאת, פערי ההכנסות גדולים ביותר. ב-2015, ההכנסה הכספית ברוטו של משק בית שבראשו שכיר עמדה, בעשירון התחתון, על 4,644 ש"ח לחודש, בעוד שבעשירון העליון היא עמדה על 58,293 ש"ח. שני העשירונים הגבוהים, 9 ו-10, נהנו מ-43.9% מכלל הכנסות של משקי

בשנתיים-שלוש האחרונות נרשמת עלייה בשכר, שהיא תוצאה, בין השאר, של הסכמי שכר שנחתמו עם המורות והמורים ("אופק חדש" ו"עוז לתמורה") ועם עובדי המדינה, ושל העלאת שכר המינימום!¹

הכנסה כספית ברוטו למשק בית שבראשם שכיר/ה, 2015

לפי עשירוני הכנסה כספית ברוטו למשק בית • בש"ח, במחירים שוטפים

עשירון	הכנסה בש"ח	חלקו של כל עשירון בעוגת ההכנסה
1	4,644	2.2%
2	7,660	3.6%
3	10,259	4.8%
4	12,825	6.1%
5	15,326	7.2%
6	18,515	8.7%
7	22,206	10.5%
8	27,290	12.9%
9	34,716	16.4%
10	58,293	27.5%

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך נתונים שנמסרו על ידי גף צריכה ונספחים בלמ"ס, ינואר 2017.

הפער בין הצמיחה לשכר עדיין גדול מאוד

עלה יותר מן השכר הריאלי. עליית השכר בשנה־שנתיים האחרונות מבשרת אולי על תפנית לטובה.³

הפער עדיין גדול בינתיים, למרות הגידול בשכר בשנתיים האחרונות.

ללא מדיניות חברתית הולמת, הגברת המיסוי על התאגידים מצד אחד, והעלאת שכר מצד שני, פירות הצמיחה ימשיכו לחלחל בעיקר כלפי מעלה.

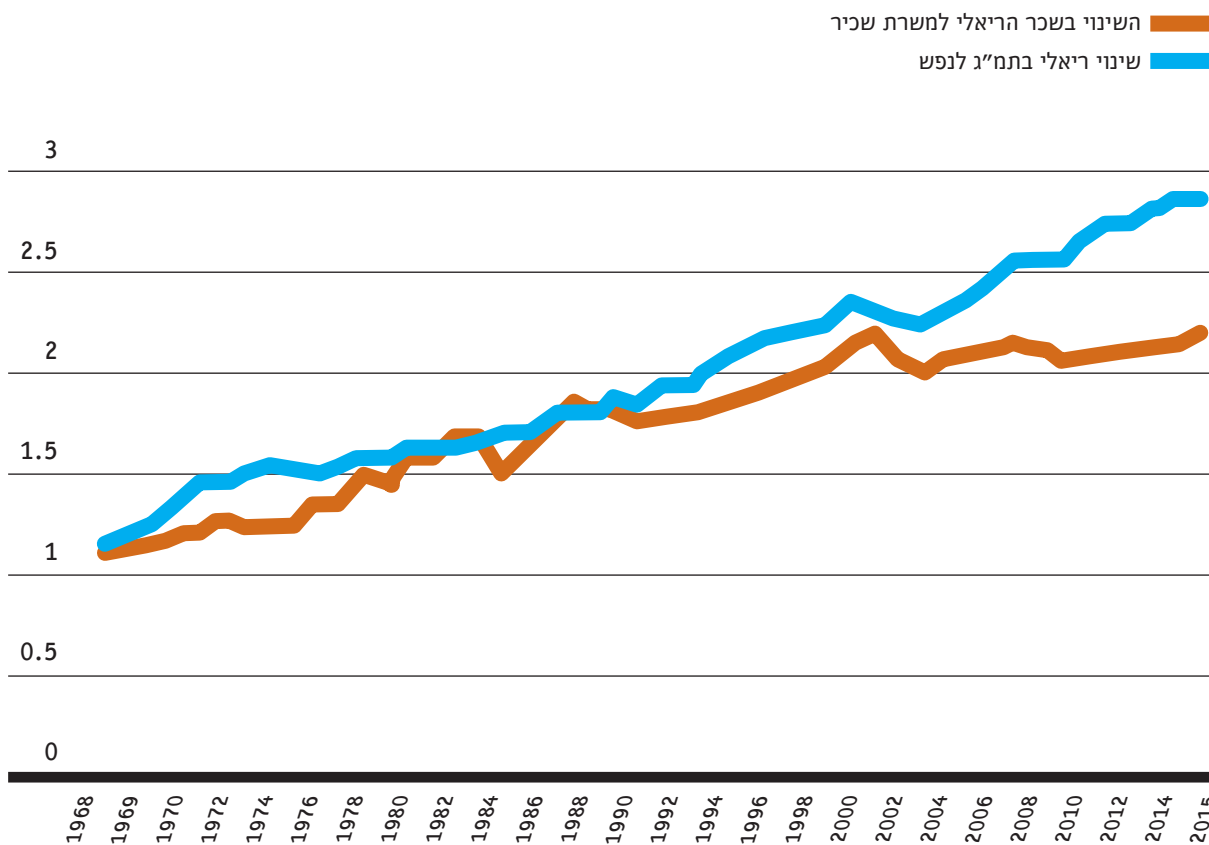
יש לציין כי מזה כשלושה עשורים, הצמיחה התנתקה מן השכר. לפי נתונים של המוסד לביטוח לאומי, בשני העשורים שבין 1968 ל-1988, הצמיחה – גידול בתמ"ג לנפש – אכן היתה מלווה בעלייה מקבילה של השכר הריאלי של הישראלים. בתחילת שנות ה-1990 נוצר פער בין השניים, כאשר התמ"ג לנפש גדל יותר מן השכר – אך שניהם גדלו במקביל. אז, במהלך חלק גדול משנות ה-2000, גדל הפער, כאשר התמ"ג לנפש

התשובה השגורה בפי פוליטיקאים וכלכלנים רבים לשאלת השכר הנמוך היא, צמיחה, צמיחה ועוד צמיחה.

במהלך 8 השנים האחרונות, מאז 2009, שנה לאחר המשבר הפיננסי הגדול, התמ"ג לנפש עלה בשיעור ממוצע של 1.9% לשנה.²

התמ"ג לנפש והשכר הריאלי, 1968-2015

באחוזים

מקורות: מירי אנבלד ואורן הרר, התמורה לעבודה ותרומתה לחילוף מעוני: ישראל בראייה בינלאומית, המוסד לביטוח לאומי, דצמבר 2014. הנתונים לשנים 2013-2015 נחסרו לנו על ידי אגף מחקר כלכלי, מינהל המחקר והתכנון במוסד לביטוח לאומי.

שכר המנהלים הבכירים התנתק משכרם של כלל הישראלים

בעוד שהשכר החציוני עלה במעט, שכרם של מנהלי התאגידים הגדולים עלה מאוד.

אנו יודעים על שכר זה הודות לחוק המחייב את התאגידים שמניותיהם נסחרות בבורסה לפרסם את השכר של חמשת מקבלי השכר הגבוה ביותר בתאגיד. על שכרם של תאגידים שאינם נסחרים בבורסה אין אנו יודעים דבר. הנתונים שלהלן הם המעודכנים ביותר שפורסמו והם מתייחסים לשנת 2015.

ב-2015, התיגמול של המנהלים הבכירים בתאגידים הגדולים עלה, בהשוואה ל-2014. הלוח שלהלן מבהיר, שהעלייה המשמעותית הייתה בתגמולים שאינם שכר – תשלום מבוסס מניות, בשעה שהשכר ודמי הניהול, המענקים ו"אחר", כמעט ולא השתנו.

המנכ"לים של 100 החברות הגדולות ביותר שמניותיהן נסחרות בבורסה התל אביבית ("תל אביב 100") תוגמלו, בממוצע, בסכום שנתי כולל של 5.1 מיליון ש"ח, או אלף 425 ש"ח בחודש.

התגמול השנתי הממוצע של כל חמשת נושאי המשרות הבכירות בחברות אלה עמד על 4.0 מיליון ש"ח, או 337 אלף ש"ח בחודש.

בשנת 2015 הפערים בין המנהלים הבכירים ובין שאר העובדים בישראל הוסיפו להיות גבוהים ביותר. התגמול הממוצע של המנכ"לים היה גבוה פי 44 מן השכר הממוצע במשק בשנת 2015 (9,592 ש"ח, עובדים ישראליים בלבד) ופי 91 משכר המינימום באותה שנה (4,650 ש"ח).

תיגמול מנהלים בחברות הנסחרות במדד "תל אביב 100", 2015-2011

בא לפי ש"ח • במחירי 2015

בכיר ב-"תל אביב 100"					מנכ"ל					
2015	2014	2013	2012	2011	2015	2014	2013	2012	2011	
337	301	330	291	349	425	369	387	380	467	תגמול חודשי ממוצע
154	165	172	170	165	177	186	201	205	197	שכר ו/או דמי ניהול
100	91	90	90	108	150	147	131	133	162	מענקים
162	90	96	82	127	201	97	129	119	188	תשלום מבוסס מניות
33	35	32	21	37	36	15	34	24	54	אחר

הערות:

1. בכיר ב-"תל אביב 100" – ממוצע חמשת בעלי השכר הגבוה בחברה.
 2. נתונים הכספיים המוצגים לעיל נלקחו מתוך הדוחות הכספיים של החברות הנסחרות במדד "תל אביב 100". הנתונים מתפרסמים מכוח תקנה 21 של הרשות לניירות ערך; תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה.
 3. מניחות הדוחות הכספיים עולה, כי ישנם מקרים בהם בעלי התפקיד הבכיר בחברה אינם נמנים עם חמשת בעלי התגמולים הגבוהים מבין נושאי המשרה הבכירה בחברה או בתאגיד שבשליטתה.
 4. הנתונים הינם קלנדריות (2011-2015) ולמועסקים במשרה מלאה (100%). בכירים שצויין עבורם כי הם מועסקים במשרה חלקית, שכרם תוקן באופן יחסי למשרה מלאה.
 5. מרכיבי השכר הם: שכר כולל הפרשות סוציאליות; מענקים (בונוס); תשלום מבוסס מניות ואחר.
 6. עבור חלק מנושאי המשרה השכר ניתן באמצעות דמי ניהול.
- מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך אתר האינטרנט של הרשות לניירות ערך, לשנים 2011-2015.

הנתונים המוצגים בעמוד זה עובדו ונותרו על ידי הכלכלנית ורו"ח ספאא סבאא אנבאריה.

כשליש מהשכירים משתכרים שכר מינימום ומטה

הישראלים המשתכרים שכר ממוצע ומטה ל-69.3% בשנת 2014.

הנתונים מצביעים על יציבות גדולה. למרות שהכל מסכימים על כך שבישראל של ימינו קשה לקיים רמת חיים סבירה בשכר מינימום, שיעור המשתכרים עד שכר מינימום לא הצטמצם בעשור האחרון באופן משמעותי.

2005, שיעורם עמד על 32.7% מכלל השכירים ובשנת 2006 הוא עלה ל-35.1%. מאז 2010 שומר שיעור המשתכרים שכר מינימום ומטה על יציבות; ב-2014 הוא עמד על 31.3%.

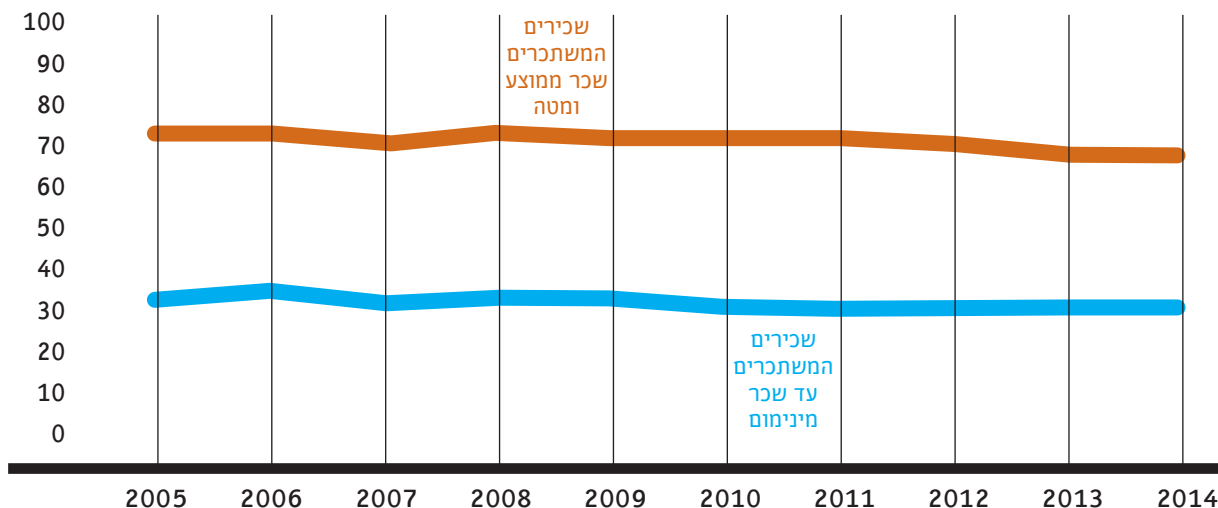
שיפור נרשם בחלק העליון של הטבלה, כאשר שיעור המשתכרים שכר ממוצע ומעלה חצה לראשונה את קו שלושים האחוזים. במקביל ירד מעט חלקם של

המוסד לביטוח לאומי מפרסם נתונים על שכר השכירים לפי שלוש רמות: עד שכר מינימום, עד השכר הממוצע ומעל השכר הממוצע. למרבה הצער, נתונים אלה מתפרסמים באיחור של שנתיים.

בתקופת המשבר הכלכלי של האינתיפאדה השנייה, ועם תחילתו של גל הצמיחה שלאחריה, גדל שיעור המשתכרים עד שכר מינימום: בשנת

התפלגות השכירים בישראל, לפי רמת שכר, 2005-2014

באחוזים

שנה	עד שכר מינימום	עד שכר הממוצע במשק	עד 75% מהשכר הממוצע במשק	עד השכר הממוצע במשק	שכר ממוצע ומטה	פעמיים השכר הממוצע במשק	פי שלוש ויותר מן השכר הממוצע	משכר ממוצע ומעלה
2005	32.7	8.2	20.4	12	73.3	17.7	8.9	26.6
2006	35.1	5.0	21.3	12.4	73.8	17.7	8.4	26.1
2007	32.8	5.9	20.9	12.3	71.9	18.4	9.7	28.1
2008	32.8	6.8	20.8	12.3	72.7	17.8	9.6	27.4
2009	33.2	5.6	20.7	12.4	71.9	18.3	9.7	28.0
2010	31.4	8.1	20.3	12.1	71.9	18.4	9.6	28.0
2011	30.5	10.6	19.9	11.7	72.7	18.3	9.1	27.4
2012	31.3	6.8	20.2	12.4	70.7	19.3	10.1	29.4
2013	31.3	4.8	20.2	13.0	69.3	20.1	10.5	30.6
2014	31.3	4.8	20.2	13.0	69.3	20.1	10.5	30.6

הערה: השכר הממוצע לעובד שכיר לחודש עבודה עמד ב-2014 על 9,939 ש"ח, במחירים שוטפים. שכר המינימום באותה שנה עמד על 4,300 ש"ח. הנתונים של המוסד לביטוח לאומי לשנת 2015 עדיין לא התפרסמו. מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך המוסד לביטוח לאומי, ממוצעי שכר והכנסה לפי יישוב ולפי משתנים כלכליים שונים, שנים שונות.

בסולם השכר הנמוך, ישראל במקום גבוה

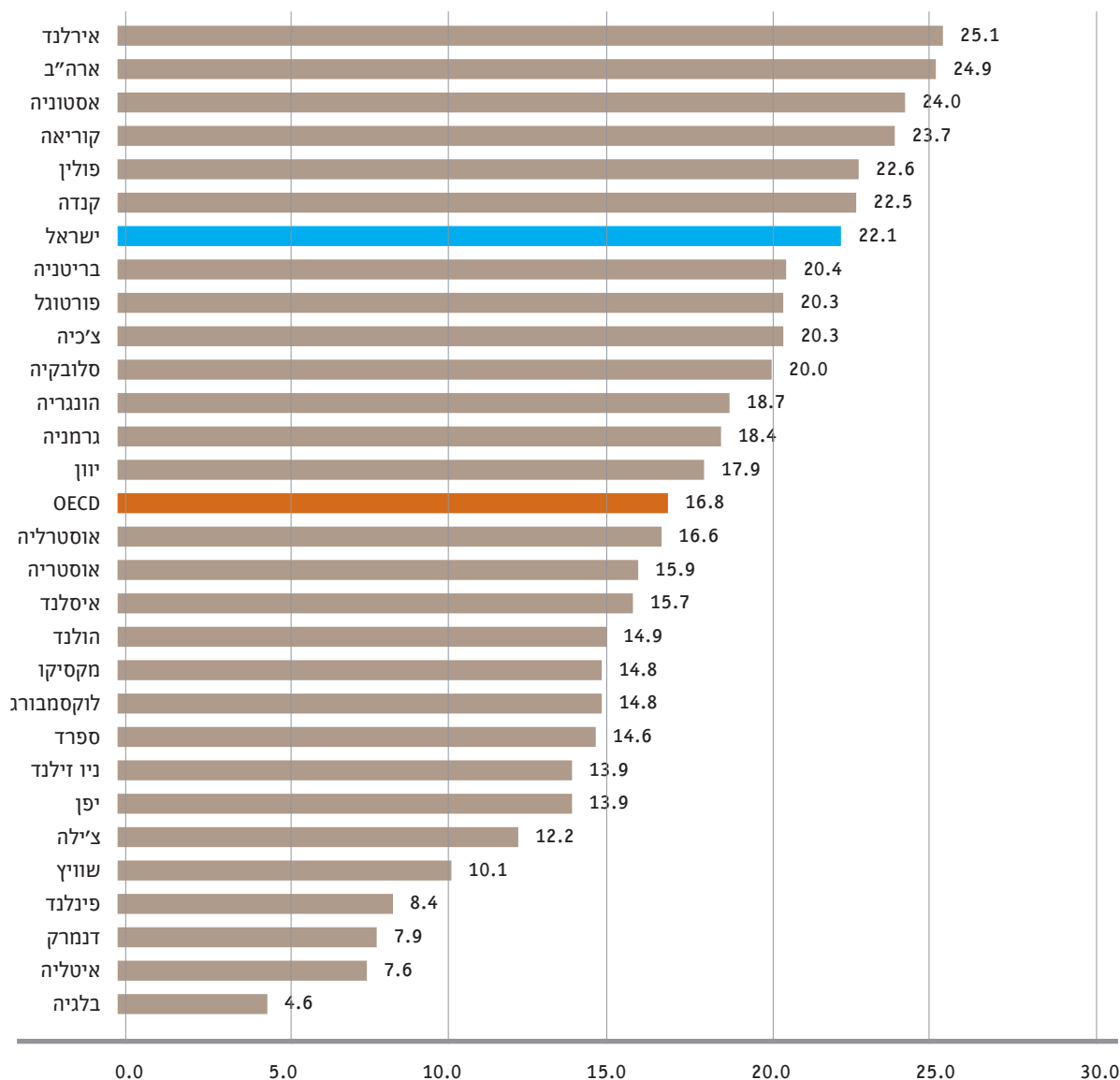
בהשוואה בינלאומית זו, ישראל "מצטיינת": ב-2014, 22.1% מן השכירים בישראל קיבלו שכר נמוך – אחד השיעורים הגבוהים בארגון ה-OECD.

שכר נמוך, המוגדר כשכר שאינו עולה על שני שלישים של השכר החציוני במשק.

ארגון ה-OECD מספק לנו מבט השוואתי על הדרגות הנמוכות של סולם השכר בישראל. הארגון מפרסם מדי שנה את שיעור העובדים והעובדות המקבילים

שיעור השכירים המשתכרים שכר נמוך, 2014

באחוזים

פערי השכר בין גברים ונשים יציבים

68.3% מהשכר הממוצע של גברים: הפער הצטמצם מעט בהשוואה ל-2005, אז עמד השכר החודשי הממוצע של נשים על כ-63% מזה של הגברים.

הפער המגדרי קטן יותר כאשר בוחנים את השכר לשעה. השכר הממוצע לשעה של נשים עמד על 84.9% מהשכר לשעה של גברים, והוא כמעט ולא הצטמצם בעשור האחרון.

ישראל אינה יוצאת דופן בכל הנוגע לפערי שכר מגדריים. בהשוואה בינלאומית של שכר לשעה, ישראל, עם פער של 16.3% (2014) בין שכר הגברים לשכר הנשים, ניצבת באמצע בין ארצות שבהן הפער עומד על יותר מ-20% ובין ארצות שבהן הפער נמוך מ-10%.

הבית במתכונתו החדשה. למרות הקושי להשוות נתונים חדשים אלה לנתונים של המתכונת הקודמת, החלטנו לכלול אותם כאן כיוון שמוקד העניין פה הוא הפערים בין גברים לנשים ולא דווקא גובה ההכנסה. אנו מציגים כאן שני נתוני שכר: שכר לחודש ושכר לשעה.

הפער המגדרי גדול במיוחד בשכר לחודש. יש לכך שני הסברים עיקריים: האחד הוא הבידול השורר בשוק העבודה בין עיסוקים נשיים לעיסוקים גבריים; השני הוא שנשים רבות עובדות במשרות חלקיות ו/או זמניות (בשנת 2015 שיעור הנשים שעברו במשרות חלקיות עמד על 36.2%, בדומה ל-2014; אצל הגברים עמד השיעור על 18.4%).⁵ ב-2015, השכר הממוצע לחודש של נשים עמד על

בדרגים הנמוכים של סולם השכר, ייצוגן של נשים, על פי נתוני המוסד לביטוח לאומי, גבוה מזה של גברים: ב-2014, 30.9% מכלל השכירות השתכרו עד שכר המינימום, בהשוואה ל-16.8% מהשכירים. ובסך הכל, 73.6% מכלל השכירות השתכרו שכר ממוצע ומטה, בהשוואה ל-56.9% מן השכירים.

נתונים אלה מבליטים היטב את פערי השכר בין גברים ונשים בישראל. הפערים יציבים ביותר, הגם שבשנים האחרונות נרשם צמצום.

להלן מוצגים נתוני שכר לחודש ושכר לשעה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. נציין כי הנתונים מהשנים 2012-2015, שנתקבלו מן הלמ"ס, לקוחים מסקר הוצאות והכנסות משקי

קבוצות שכר, לפי מגדר, 2014

באחוזים • בממוצע לחודש עבודה

שכירות	שכירים	
30.9	16.8	עד שכר מינימום
7.1	5.7	משכר מינימום עד 50% השכר הממוצע
21.9	19.4	מ-51% עד 75% מהשכר הממוצע
13.7	15.0	מ-76% עד השכר הממוצע
20.1	25.6	מ-1 עד 2 פעמים השכר הממוצע
4.5	10.1	מ-2 עד 3 פעמים השכר הממוצע
1.2	4.3	מ-3 עד 4 פעמים השכר הממוצע
0.6	3.0	מ-4 עד 5 פעמים השכר הממוצע
-	0.2	יותר מ-5 פעמים השכר הממוצע

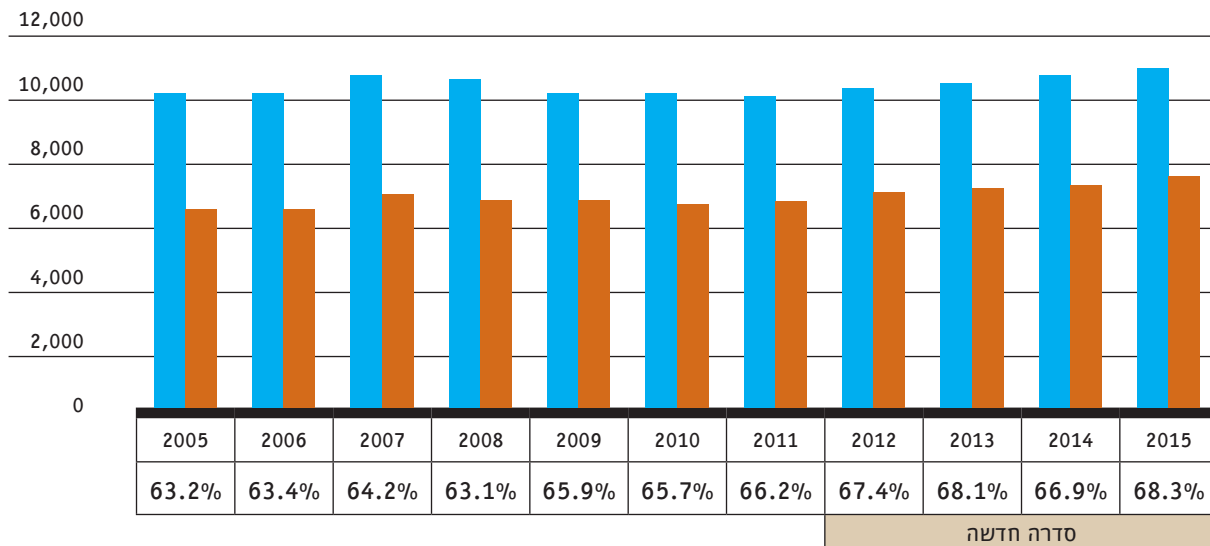
מקור: המוסד לביטוח לאומי, שכר והכנסות מעבודה לפי יישוב ומשתיים כלכליים שונים, 2014, מרק רונברג, ספטמבר 2016.

גברים
נשים

שכר נשים כאחוז משכר גברים, 2005-2015, לחודש ולשעה

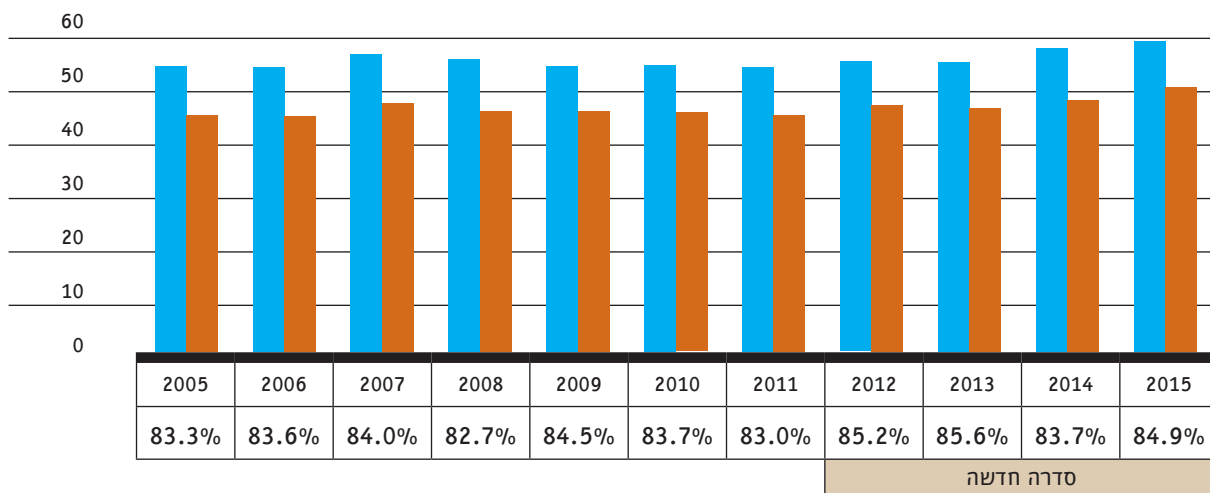
שכר לחודש בש"ח

שכרן החודשי של נשים כאחוז משכרם החודשי של גברים

שכר לשעה בש"ח

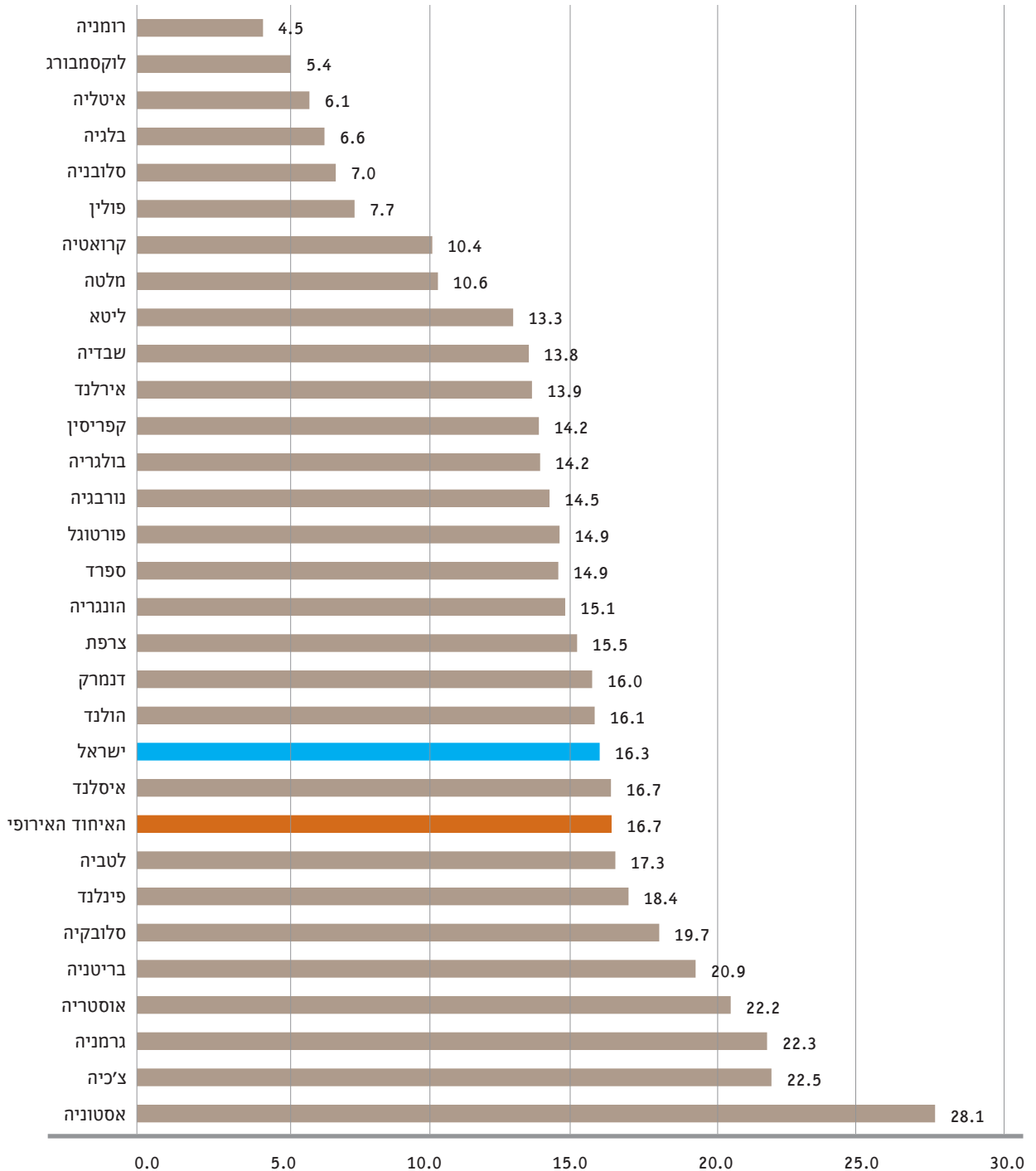
שכרן השעתי של נשים כאחוז משכרם השעתי של גברים

מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלח"ס, סקרי הכנסות, שנים שונות; הנתון לשנת 2015 התקבל מנף צריכה וכספים בלמ"ס, נובמבר 2015.

פערי שכר לשעה בין גברים לנשים, ארצות נבחרות, 2014

באחוזים

אשכנזים, מזרחים, ערבים, יוצאי רוסיה ויוצאי אתיופיה

ההכנסה החודשית של שכירים אשכנזים עמדה על 31% מעל ההכנסה החודשית הממוצעת של כלל השכירים. ההכנסה של מקביליהם המזרחים עמדה על 14% מעל הממוצע. ההכנסה החודשית של ילידי ישראל, יוצאי ברית המועצות לשעבר היתה ברמה של ההכנסה הממוצעת של כלל השכירים.

ב-2015, ההכנסה של השכירים יוצאי אתיופיה (ילידי חו"ל וילידי ישראל) היא הנמוכה ביותר: הכנסתם היוותה רק כמחצית מההכנסה הממוצעת של כלל השכירים בישראל. הכנסה נמוכה נרשמה גם אצל שכירים ערבים: הכנסתם עמדה על כשני שלישים מההכנסה הממוצעת של כלל השכירים בישראל.

פערי השכר בין הקבוצות השונות בחברה הישראלית הם משמעותיים ביותר.

הנתונים שלהלן מתייחסים לשנת 2015 והם לקוחים מסקר הוצאות והכנסות משק הבית במתכונתו החדשה.

הכנסה חודשית ממוצעת משכר וממשכורת של שכירים, 2015

אשכנזים, מזרחים, יוצאי ברה"מ, יוצאי אתיופיה וערבים

הכנסה ממוצעת בש"ח • במחירים שוטפים • מדד שכירים – סך הכל = 100

שנה	שכירים סך הכל	ילידי ישראל לאב יליד אירופה או אמריקה	ילידי ישראל לאב יליד אסיה או אפריקה	ילידי ישראל לאב יליד ברה"מ	ערבים	יוצאי אתיופיה: ילידי חו"ל וילידי ישראל
שכר בש"ח	9,503	12,438	10,787	9,566	5,939	5,295
מדד סך השכירים=100	100	131	114	101	62	56

הערות:

1. שכיר – כל נסקר/ת שהייתה לו הכנסה כלשהי משכר וממשכורת ב-3 החודשים שלפני ביקור הפוקד.
 2. שכר: תשלום תמורת עבודה שנעשתה בפרק זמן קצוב; משכורת: שכר קבוע של עובד שהוא מקבל בדרך כלל אחת לחודש.
 3. הכנסה משכר וממשכורת – הכנסות משכר עבודה של פרטים שכירים.
 4. יוצאי אתיופיה כוללים את הדור הראשון ואת הדור השני.
- מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך נתונים שהתקבלו מגן צריכה וכספים בלמ"ס, דצמבר 2016.

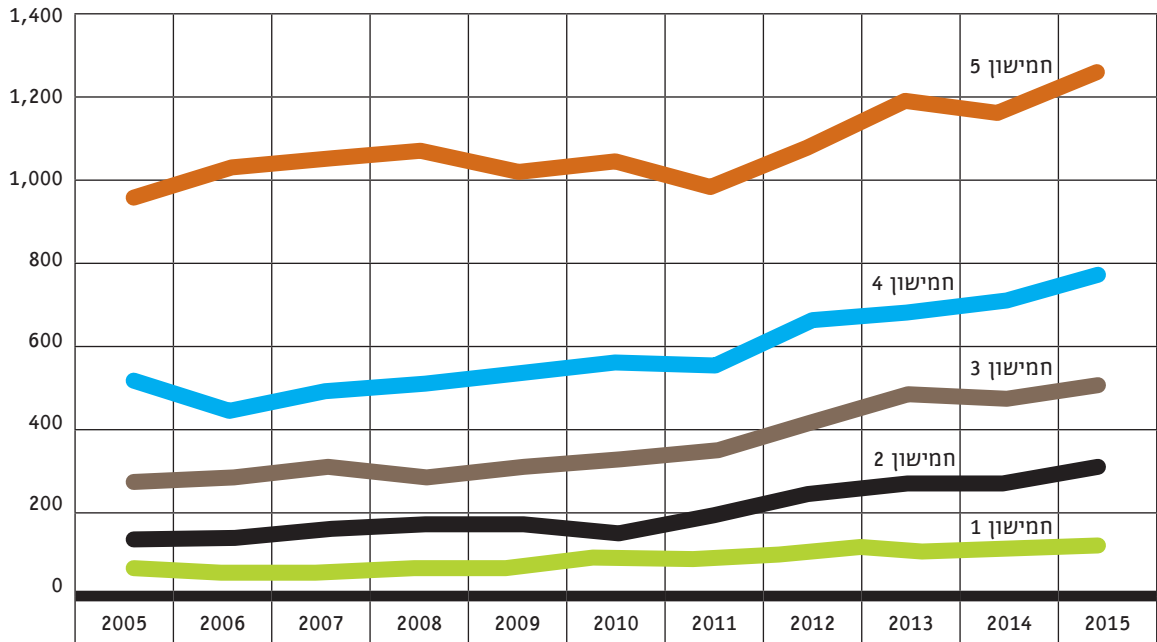
פנסיה: אי שוויון גם בדור הבא של הקשישים

מזאת, ביטוח פנסיוני רווח בקרב עובדים ועובדות מן המעמד הבינוני והגבוה יותר מאשר בקרב מקביליהם בעלי השכר הנמוך, למרות שכיום יש חובה חוקית להפריש לפנסיה.

בהגיעם לגיל פרישה, רמת החיים של כל אחד מהם תהיה שונה לחלוטין.

יש לזכור כי הממוצע מאגד משקיית בית שבהם איש אינו מפריש לקרן פנסיה יחד עם משקיית בית שבהם כן מפרישים. יתרה

ב-2015, משק בית בחמישון העליון הפריש לפנסיה ולתגמולים סכום חודשי ממוצע של 1,316 ש"ח, פי 14 ממה שהפריש משק בית בחמישון התחתון – 94 ש"ח בממוצע.

הוצאה חודשית ממוצעת של משקי בית על קופות פנסיה ותגמולים, לפי חמישונים, 2015-2005

לפי הכנסה נטו לנפש סטנדרטית • בש"ח • במחירי 2015

שנה	סדרה חדשה					חמישון	
	2005	2007	2009	2011	2013		2015
	32	30	38	60	83	94	חמישון 1
	116	141	150	181	252	310	חמישון 2
	268	292	302	342	479	513	חמישון 3
	516	500	537	553	704	797	חמישון 4
	1,007	1,102	1,065	1,021	1,241	1,316	חמישון 5

הערות:

1. חמישון – שני עשירונים.
 2. נתוני ההוצאה על קופות פנסיה ותגמולים למשק בית משנת 2012 מחושבים על בסיס סקר הוצאות משקי הבית במתכונתו החדשה.
- מקורות: עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, סקר הוצאות משק הבית, שנים שונות; הנתון לשנת 2015 התקבל מגף צריכה וכספים בלמ"ס.

משפחה אחת מתוך חמש – מתחת לקו העוני

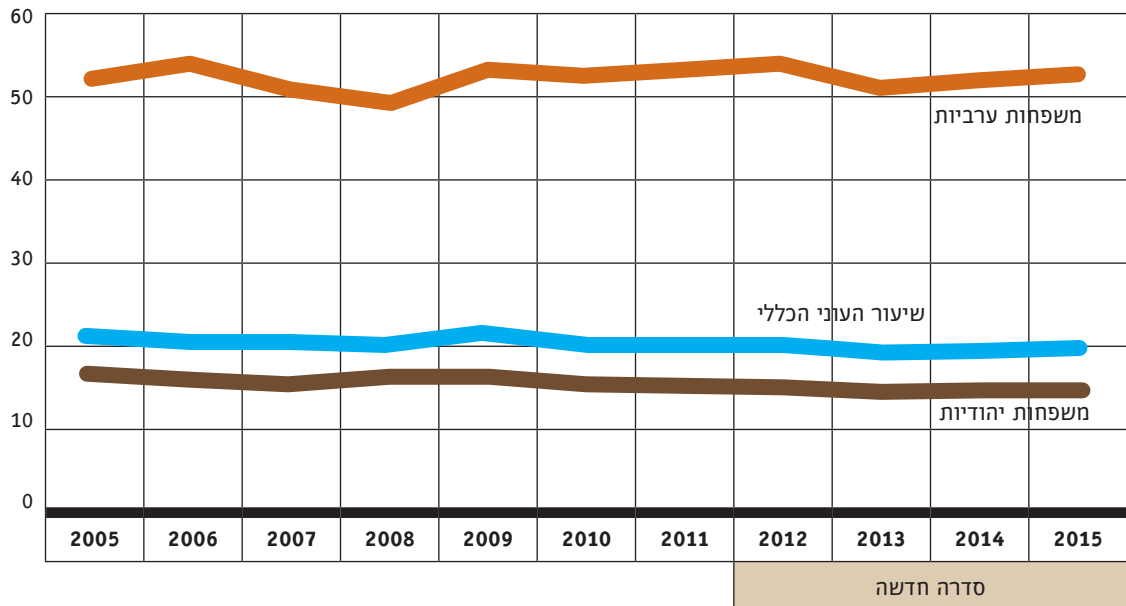
בקרב היהודים, שיעורי העוני הגבוהים ביותר הם בקרב החרדים והם דומים לאלה של האוכלוסייה הערבית. אין בדינו נתונים על שיעורי העוני בקרב יוצאי אתיופיה, אך אם לשפוט על פי השכר של ילידי הארץ בקרבם, אין ספק כי שיעור העוני בקרבם גבוה לא פחות מזה של הערבים והחרדים.

נתונים של ארגון ה-OECD לשנת 2014 הציבו את ישראל בחלק העליון – הלא טוב – של הטבלה: תחולת העוני בישראל היתה גדולה פי 1.7 מן הממוצע ב-OECD – 11.0%.

הפער בין האוכלוסייה היהודית לאוכלוסייה הערבית גבוה מאוד: שיעור העוני בקרב הערבים גבוה פי שלושה לערך, מן השיעור בקרב היהודים.

הכנסתן של קרוב לחמישית מכלל המשפחות בישראל כה נמוכה עד שהיא מציבה אותן מתחת לקו העוני, המוגדר כהכנסה השווה ל-50% או פחות מן ההכנסה החציונית של המשפחות בישראל.

ב-2015 עמדה תחולת העוני על 19.1%, גידול קטן בהשוואה ל-2014, אז היא עמדה על 18.8.

שיעור העוני בקרב משפחות בישראל, 2015-2005

אחרי תשלומי העברה ומסים ישירים • באחוזים

סדרה חדשה											סך הכל
2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
20.6	20.0	19.9	19.9	20.5	19.8	19.9	19.4	18.6	18.8	19.1	סך הכל
52.1	54.0	51.4	49.4	53.5	53.2	53.5	54.4	51.7	52.6	53.3	ערבים
15.9	14.7	15.0	15.3	15.2	14.3	14.2	14.1	13.7	13.6	13.8	יהודים

הערות:

- נתוני העוני לשנים 2012-2015 מוחשבים על בסיס סקר הוצאות והכנסות משקי הבית במתכונתו החדשה.
 - בנתוני המשפחות היהודיות נכללים גם לא יהודים שאינם ערבים.
 - דו"ח העוני לשנים 2012-2015 אינו כולל את האוכלוסייה הבדואית בדרום, שלא נפקדה על ידי הלמ"ס.
- מקורות:** המוסד לביטוח לאומי, סקירה שנתי, שנים שונות; המוסד לביטוח לאומי, ממדי העוני והפערים החברתיים, דוח שנתי, שנים שונות.

סיכום: האי שוויון בישראל – מן הגבוהים בארצות ה־OECD

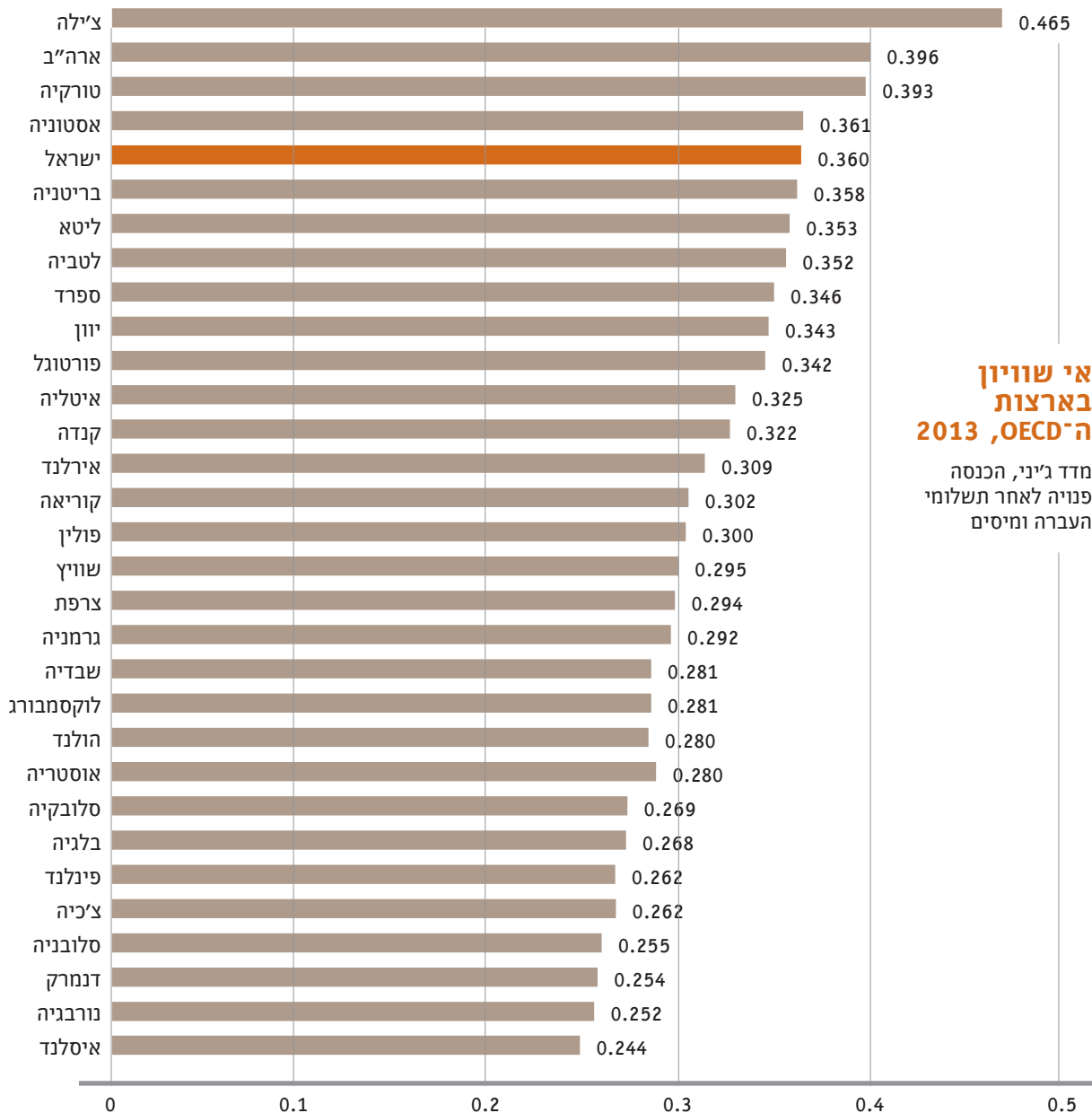
מאז אמצע שנות ה-1980, האי שוויון – מדד ג'יני – גדל בחלק מארצות ה־OECD ובממוצע, ב-5.3%. בישראל עלה מדד הג'יני מ-0.326 ל-0.36 – עלייה של 10.4%.

השני, שערכו אחד, מסמן מצב שבו כל ההכנסה מצויה בידיו של אדם אחד. ככל שמתקרבים לערך 1, כך גדל האי שוויון.

מדד הג'יני של ישראל הוא מן הגבוהים בארצות ה־OECD: ב-2013, ישראל, עם מדד ג'יני בגובה 0.36, היתה ממוקמת במקום ה-5 מבין 31 מדינות.

יש נתון אחד המסכם את הנתונים שהצגנו עד כה והוא גובה האי שוויון, כפי שהוא נמדד על ידי מדד הג'יני.

מדד ג'יני בוחן את מיקומה של מדינה על ציר שבין 0 ל-1: הקצה האחד, שערכו אפס, מסמן מצב שבו ההכנסה מתחלקת באופן שווה בין כולם; הקצה

אי שוויון בארצות ה־OECD, 2013

מדד ג'יני, הכנסה פנויה לאחר תשלומי העברה ומיסים

אבטלה מקשה על יציאה מעוני

מכיוון שהם מאפשרים מבט על ההבדלים הבין-יישוביים ובעקבות זאת גם על הבדלים בין קבוצות אוכלוסייה.

בראש טבלת האבטלה מצויים ישובים ערביים ובראשם היישובים הכדואיים בדרום הארץ. במועצה המקומית הכדואית ערערה בנגב שיעור האבטלה עמד בנובמבר 2016 על 26.0%. שיעורים נמוכים יותר אך עדיין גבוהים בהרבה מן הממוצע נרשמו גם בכמה מן היישובים הערביים הגדולים בצפון הארץ – סח'נין (14.7%), אום אל פחם ועראבה (14.6%) ובוקעתא (14.3%).

ברוב היישובים היהודיים שיעור האבטלה היה נמוך מ-5%. אך שיעורים גבוהים הרבה יותר נרשמו בעיירות פיתוח כדוגמת עכו (10.4%) ומצפה רמון (9.5%).

ובמבוגרים שפוטרו ומתקשים למצוא עבודה בשל גילם.

הלוח שלהלן מציג נתונים מחודש נובמבר 2016 על דורשי עבודה לפי יישוב, שמתפרסמים באתר שירות התעסוקה שבמשרד הכלכלה.¹⁰ דורשי עבודה הם מי שפנו ללשכות עבודה של שירות התעסוקה. מובטלים רבים אינם פונים לשירות התעסוקה, אם מפני שאין בקרבתם לשכת עבודה, אם מפני שפניהם הושבו ריקם פעמים רבות בעבר, אם מפני שהם מעריכים כי אין להם סיכוי למצוא עבודה ואם מסיבות אחרות. תמונה מלאה יותר של היקף האבטלה היתה מתקבלת מנתונים על בלתי מועסקים, שאותם מפרסמת הלמ"ס; אלא שנתונים אלה אינם מתפרסמים לפי יישוב. על כן בחרנו להציג את הנתונים על דורשי העבודה,

כיום, שיעור האבטלה (בלתי מועסקים) בישראל נמוך: 4.6% בחודש נובמבר 2016.⁸ בארצות החברות באיחוד האירופי השיעור היה כמעט כפול – 8.3%.

אלא ששיעור האבטלה הארצי מסתיר פערים גדולים מאוד בין יישובים ובין קבוצות אוכלוסייה שונות. האבטלה פוגעת בעיקר בחלקים היותר חלשים של האוכלוסייה: היא גבוהה ביישובים ערביים הרבה יותר מאשר ביישובים יהודיים, בעיירות פיתוח יותר מאשר ביישובים מבוססים, בקרב נשים יותר מאשר בקרב גברים ובקרב נשים ערביות יותר מאשר בקרב נשים יהודיות. האבטלה פוגעת באלה שמערכת החינוך לא העניקה להם השכלה ראויה. היא פוגעת גם בצעירים שעדיין לא הספיקו לבסס לעצמם אחיזה בשוק העבודה

שיעור דורשי העבודה לפי ישוב, נובמבר 2016

באחוזים מכוח העבודה • לפי סדר יורד

שיעור דורשי עבודה	ישוב
6.4	טייבה
6.4	נתיבות
6.3	מעלות-תרשיחא
6.3	סאג'ור
6.2	טירת כרמל
6.0	טבריה
6.0	עפולה
5.8	מגדל העמק
5.8	קריית גת
5.8	קריית ים
5.6	נהרייה
5.6	נצרת עילית
5.6	חצור הגלילית
5.5	דאלית אל-כרמל
5.5	שלומי
5.5	כסרא-סמיע
5.4	פורידיס
5.4	קריית שמונה
5.3	כרמיאל
5.3	באר שבע
5.3	ג'סר א-זרקא
5.2	ערד
5.2	באקה-אל גרבייה
5.2	בסמת טבעון
5.1	זמר
5.0	פסוטה
4.9	לוד
4.9	קריית אתא
4.9	עספיא
4.8	אשדוד
4.8	אשקלון
4.8	קלנסווה
4.8	יבניאל

שיעור דורשי עבודה	ישוב
8.9	שפרעם
8.8	אכסאל
8.8	מג'ל שמש
8.6	ירוחם
8.5	אעבלין
8.4	כפר יאסיף
8.3	נצרת
8.2	צפת
8.1	זרזיר
8.1	ירכא
8.1	עין מאהל
7.9	אבו גוש
7.7	מזרעה
7.7	ריינה
7.7	שיבלי אום אל-גנם
7.7	מג'ד אל-כרום
7.6	בועינה-נוג'ידאת
7.5	ג'וליס
7.5	בית שאן
7.4	דבורייה
7.4	נחף
7.4	טורעאן
7.2	יפיע
7.1	משהד
7.1	אופקים
7.0	שדרות
7.0	בית ג'ן
6.9	ראמה
6.8	כעביה טבאש-חג'אג'רה
6.6	ערעה
6.6	קריית מלאכי
6.6	דייר אל-אסד
6.4	עיילבון

שיעור דורשי עבודה	ישוב
5.8	ממוצע ארצי
26.0	ערעה-בנגב
22.1	כסיפה
18.0	לקיה
17.8	תל שבע
16.5	שעב
15.2	חורה
14.9	שגב שלום
14.8	מגאר
14.7	סח'נין
14.6	עראבה
14.6	אום אל-פחם
14.4	רהט
14.3	בוקעתא
12.9	ג'דיידה-מכר
12.9	דייר חנא
12.8	מעלה עירון
12.2	כאוּכב אבו אל-היג'א
11.2	מסעדה
10.5	אבו סנאן
10.4	עכו
10.4	עילוט
10.3	טמרה
10.2	טובא זנגריה
10.1	כאבול
10.0	כפר מנדא
10.0	בענה
9.8	ביר אל-מכסור
9.6	כפר כנא
9.5	מצפה רמון
9.4	בסמ"ה
9.3	דימונה
9.3	ע'ג'ר

שיעור דורשי עבודה	יישוב
2.3	בית אל
2.2	הרצלייה
2.2	הוד השרון
2.2	רמת ישי
2.2	קריית אונו
2.2	קרני שומרון
2.2	אורנית
2.1	כפר סבא
2.1	קריית טבעון
2.1	פרדסייה
2.1	חיתר
2.1	גבעת שמואל
2.0	כפר ורדים
2.0	חריש
2.0	מודיעין-מכבים-רעות
1.9	קדומים
1.9	כפר תבור
1.9	בית אריה
1.8	אלקנה
1.8	רעננה
1.8	טירה
1.7	שוהם
1.7	רמת השרון
1.7	להבים
1.6	כוכב יאיר
1.5	אפרת
1.4	עומר
1.4	כפר ברא
1.4	הר אדר
0.9	סביון

שיעור דורשי עבודה	יישוב
3.1	ראש העין
3.1	נשר
3.0	מעלה אדומים
3.0	אריאל
3.0	ראשון לציון
3.0	קריית ארבע
2.9	אילת
2.9	פתח תקווה
2.9	אלעד
2.9	חולון
2.9	תל אביב יפו
2.9	כפר יונה
2.8	באר יעקב
2.8	ראש פינה
2.7	גן יבנה
2.7	גדרה
2.7	קדימה-צורן
2.7	גבעת זאב
2.6	אזור
2.6	נס ציונה
2.6	בנימינה-גבעת עדה
2.6	גלג'וליה
2.5	כפר קאסם
2.5	רמת גן
2.5	אלפי מנשה
2.5	זכרון יעקב
2.4	גבעתיים
2.4	תל מונד
2.4	מבשרת ציון
2.4	אבן יהודה
2.3	יהוד
2.3	גני תקווה
2.3	מזכרת בתיה

שיעור דורשי עבודה	יישוב
4.8	כפר קרע
4.8	יאנוח-ג'ת
4.7	פקיעין
4.6	אור עקיבא
4.6	קצרין
4.4	עמנואל
4.4	ביתר עילית
4.3	קריית ביאליק
4.2	חדרה
4.1	רכסים
4.1	רמלה
4.0	חורפיש
4.0	קריית עקרון
3.9	ירושלים
3.9	בית שמש
3.8	ג'ת
3.8	קריית מוצקין
3.7	קרית יערים
3.7	מעליא
3.7	נתניה
3.7	פרדס חנה-כרכור
3.7	חיפה
3.6	כפר כמא
3.6	ג'ש
3.5	בת ים
3.5	יקנעם עילית
3.4	אור יהודה
3.3	יבנה
3.3	רחובות
3.3	בני עי"ש
3.3	מודיעין עילית
3.2	בית דגן
3.1	בני ברק

המדינה אינה מאזנת את תוצאות הצמיחה הבלתי מאוזנת

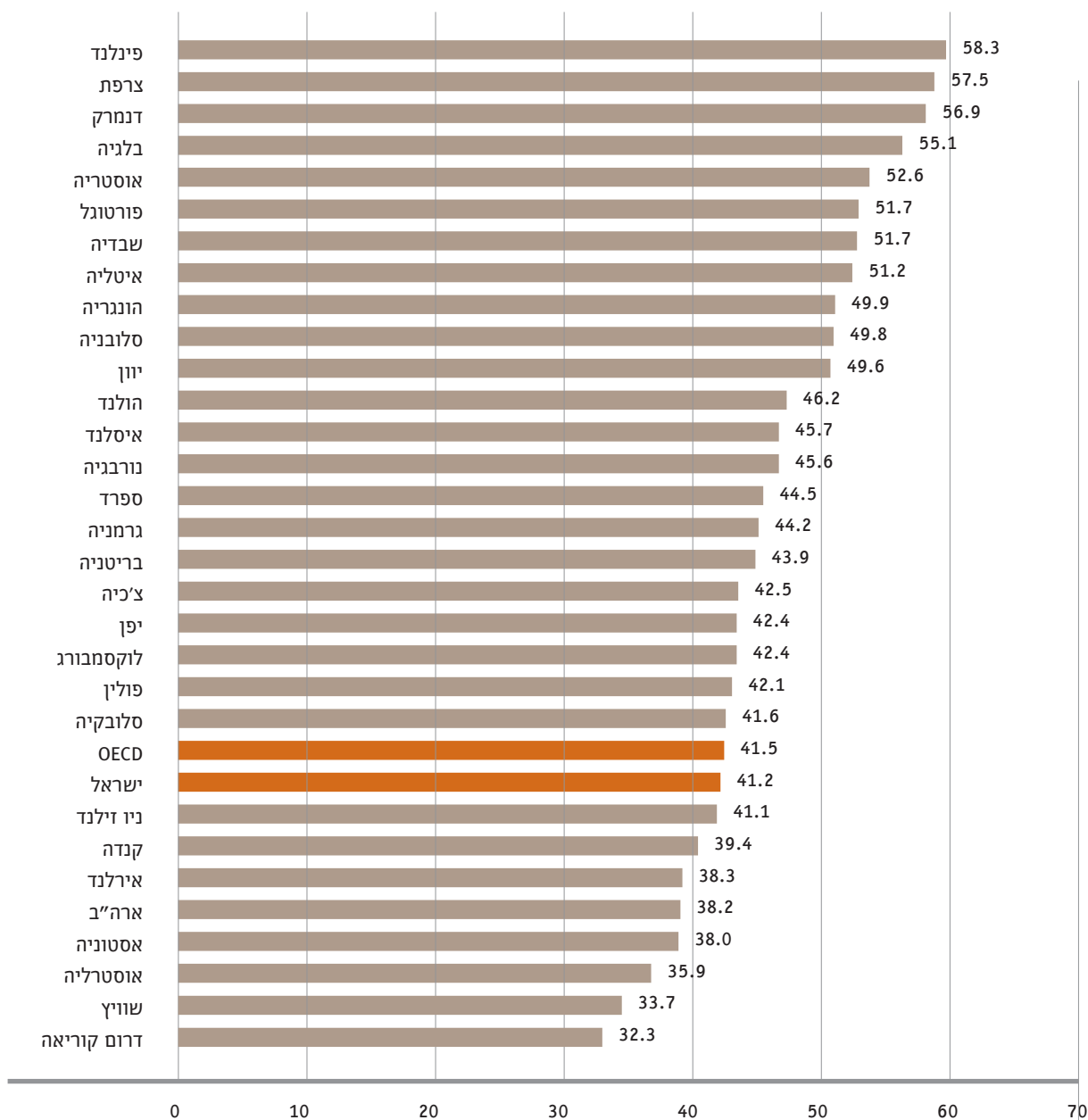
המצב בחזית הכלכלית-חברתית אינו גזרה משמים. אפשר להעלות שכר, אפשר לצמצם את העוני.

הסוכן העיקרי לצורך כך הוא המדינה. ראשית, משום שהיא עצמה המעסיק הבודד הגדול במשק ובתור שכזאת היא יכולה לשפר את שכר המועסקים על ידה – אם ישירות ואם באמצעות חברות קבלן – ובדרך זו להציב דוגמא לכלל המשק. שנית, משום שהמדינה היא זאת הקובעת את היקף המימון של רשת הביטחון הסוציאלי ובעקבות זאת את היקף העוני. בדרך זו יכולה המדינה לאזן את חלוקת פירות הצמיחה.

אלא שבשלושת העשורים האחרונים, העקרון המנחה את המדיניות הכלכלית של ממשלות ישראל הוא דווקא צמצום מעורבותה והעצמה של המגזר העסקי. אם בעשורים הראשונים לאחר 1948 היתה המדינה השחקן הכלכלי והחברתי הראשי – פיתוח כלכלי, תעסוקה, קליטת עלייה, דיור, חינוך – הרי שבעשורים האחרונים היא מתאמצת לצמצם את פעילויותיה, לקצץ בתקציביה ולהעביר את האחריות ואת המשאבים לידי המגזר העסקי.

התוצאה היא הידלדלות והצטמקות השירותים החברתיים שהמדינה מספקת: שירותי חינוך, השכלה גבוהה, בריאות, רווחה וביטחון סוציאלי. ההוצאה הממשלתית (כולל רשויות מקומיות) הכוללת ב-2014, שעמדה על 41.2% תמ"ג, מציבה את ישראל ליד הממוצע, בדבוקה אחת עם ארצות במזרח אירופה וארצות בעלות מסורת של הוצאה ממשלתית נמוכה כדוגמת ניו זילנד וקנדה. יש לזכור שבארצות אלה הוצאות ביטחון נמוכות משמעותית מזו של ישראל.¹¹

הוצאות הממשלה הרחבה, כאחוז מהתמ"ג, 2014

הערה: הוצאות הממשלה הרחבה כוללות את הוצאות הממשלה, הרשויות המקומיות והביטוח הלאומי.
 מקור: OECD Economic Outlook 98 database.

מערכת החינוך פועלת לצמצום האי-שוויון הכלכלי? לא בהכרח

להשכלה גבוהה עמד על 40.3% מקבוצת הגיל. מתוך אלה, רק 29.3% מבני/ות השכבה הגיעו עד 2015 לאחד המוסדות להשכלה גבוהה בישראל: מעט יותר מ-1 מתוך 4. אם נתרגם זאת למינוח כלכלי, מדובר בשלושת העשירונים הגבוהים של אוכלוסיית התלמידות והתלמידים.

כמו בתחום השכר, כך גם בתחום ההשכלה הגבוהה, שיעורם של צעירים וצעירות יהודיים שהגיעו להשכלה גבוהה כפול מזה של צעירים וצעירות ערביים. עם זאת יש לציין כי צעירים ערבים רבים רוכשים השכלה גבוהה בחו"ל: למשל שטחי הרשות הפלסטינית וממלכת ירדן, שבהן לומדים כמה אלפי סטודנטים ישראלים.¹²

מערכות החינוך וההשכלה הגבוהות לובשות צורה של טיפוס במדרגות של פירמידה: כולם מתחילים יחד במדרגה הראשונה, אך ככל שמתקדמים במעלה הפירמידה מספר העולים לשלב הבא קטן. אל פיסגת הפירמידה – לימודים אקדמיים – מגיע רק מיעוט.

אם נשחזר את מסלול ההתקדמות של שכבת גילאי 17 בשנת 2007, נמצא כי רק 81.8% מבני/ות השכבה למדו בכיתה י"ב במסלול המוביל לבחינות הבגרות. בתעודת בגרות זכו רק 46.3% משכבת הגיל. בקרב הזכאים, חלק החזיק בתעודה שלא עמדה בדרישות הסף של המוסדות להשכלה גבוהה. התוצאה: שיעור הזכאים שיכלו להגיש מועמדות

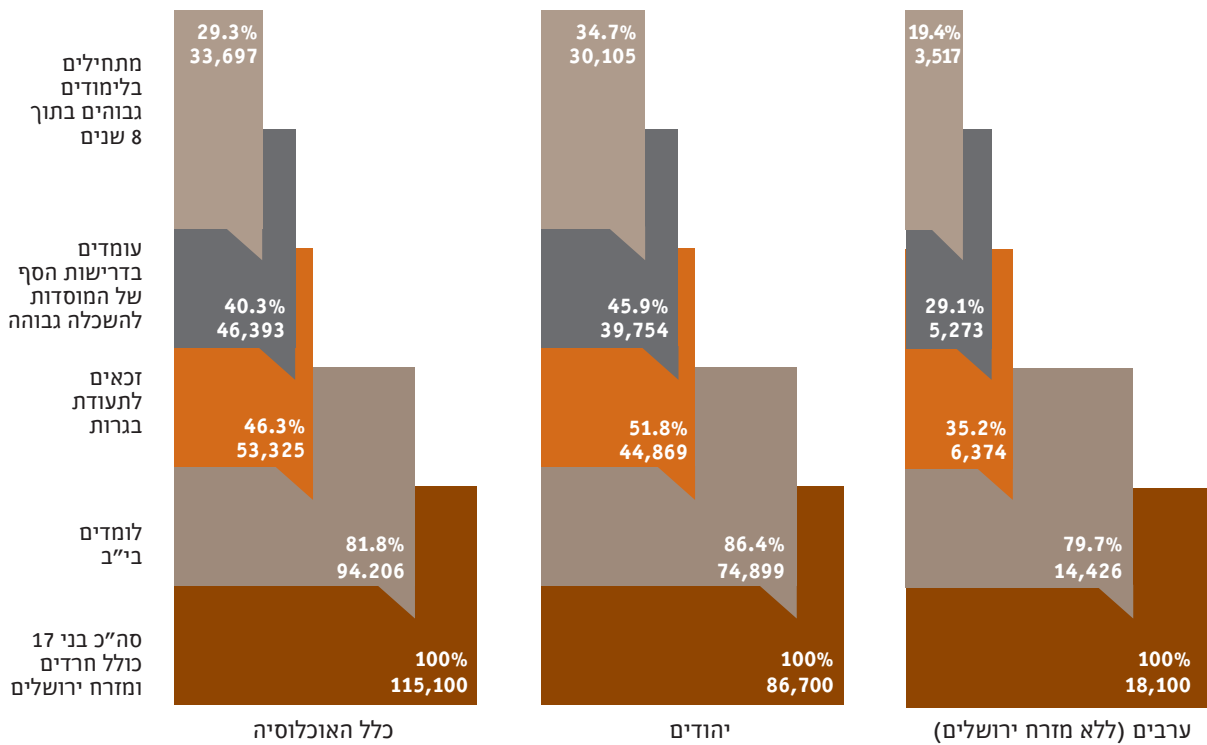
דרך המלך לעתיד אישי וחברתי טוב יותר היא שיפור משמעותי של מערכת החינוך והרחבה משמעותית של מערכת ההשכלה גבוהה. כיום, מערכות אלה מובילות רק מיעוט מקרב בני/ות הנוער אל פסגת מסלול הלימודים. אם אנו חפצים בכלכלה משגשגת, בשכר גבוה יותר וברמת חיים גבוהה יותר, עלינו להציב את החינוך וההשכלה הגבוהה בראש סדר העדיפויות המדינתיות. זה רחוק מלהיות המצב כיום.

נכון לשנת 2015, רק 29.3% מבני/ות הנוער שהיו בני/ות 17 בשנת 2007 התחילו ללמוד במוסד ישראלי להשכלה גבוהה.

הנתונים שלעיל מתייחסים למוסדות הנתונים לפיקוח המועצה להשכלה גבוהה ומבוססים על תנאי הקבלה שנקבעו על ידי מועצה זו. לפיכך הם אינם כוללים את האוניברסיטה הפתוחה ואת המכללות להוראה. האוניברסיטה הפתוחה אינה מעמידה תנאי סף לקבלה, וטווח הגילאים של תלמידיה רחב מאוד.

המכללות להוראה אינן נתונות לפיקוח המועצה להשכלה גבוהה אלא לזה של משרד החינוך ותנאי הקבלה אליהן משתנים. אם נוסיף את תלמידי שנה א' במכללות האקדמיות לחינוך, אל כלל המתחילים בלימודים אקדמיים בישראל, היה מספר הממשיכים ללימודים אקדמיים בתוך 8 שנים מסיום כיתה י"ב גדל ב-5.3%¹³.

בני/ות 17 ב-2007 שהגיעו להשכלה גבוהה עד 2015

הערות:

1. האחוזים מחושבים מתוך סך כל בני/ות 17 בכל אחת מהקבוצות.
 2. ערבים – כולל תלמידים מוסלמים ונוצרים.
 3. השכלה גבוהה – סטודנטים הלומדים באוניברסיטאות (לא כולל אוניברסיטה פתוחה) ובמכללות אקדמיות ציבוריות ופרטיות (מתקצבות ושאינן מתקצבות).
- מקורות:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, שנתון סטטיטי לישראל, שנים שונות; משרד החינוך התרבות והספורט, אנף בחינות, נתוני בחינות בגרות, שנים שונות.

זכאות לתעודת בגרות

וב-2015 נרשמה עלייה נוספת ושיעור הזכאות עמד על 56%.

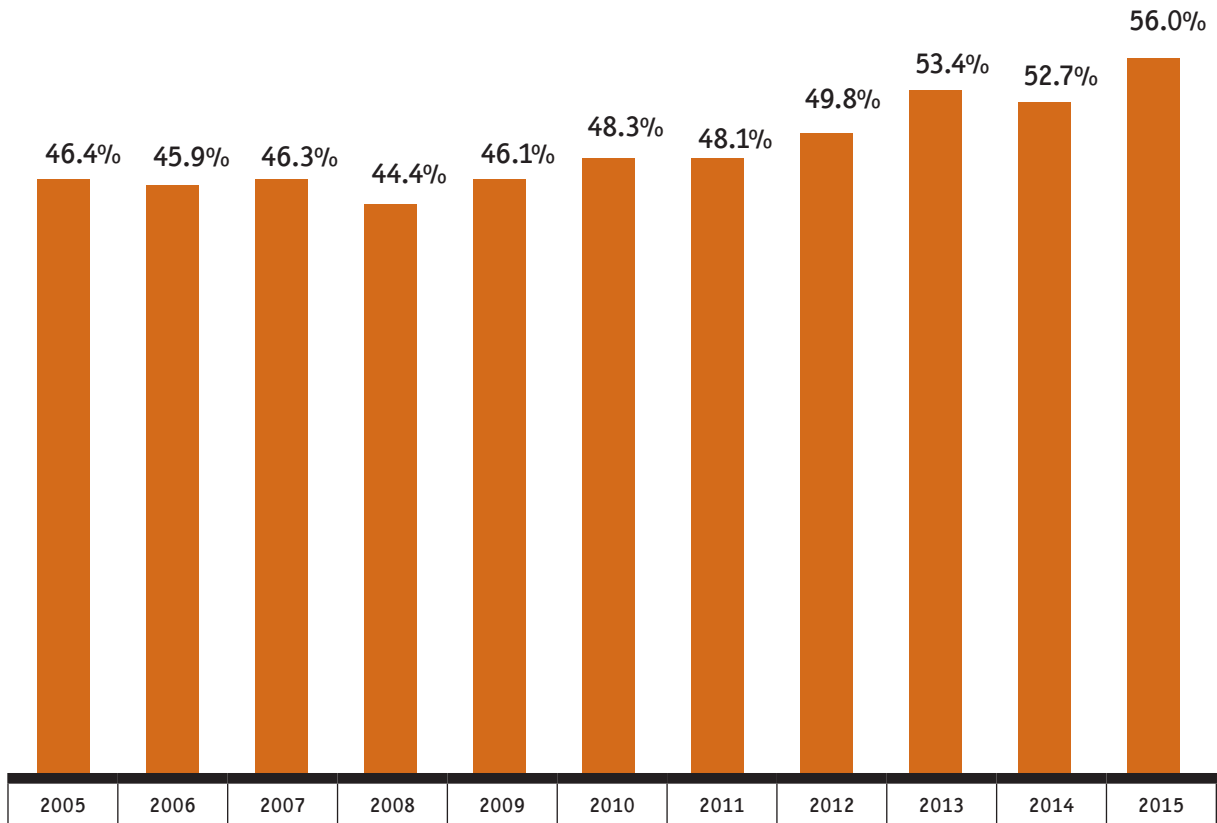
החיפוש אחר הסיבות לכך ששיעור העניים ושיעור העובדים בשכר נמוך בישראל כה גבוהים, צריך להתחיל בנתונים אלה.

בקרב קבוצת הגיל (גילאי 17) עלה ב-10 נקודות אחוז בכל עשור: מ-20% ב-1980 ל-30% ב-1990 ול-40% בשנת 2000. בעשור הראשון של המאה ה-21, שיעור הזכאות ירד עליות ומורדות. רק ב-2013, לראשונה, חצה שיעור הזכאים את רף ה-50% ל-53.4%.

ההסבר העיקרי לשיעור הנמוך של המגיעים להשכלה גבוהה הוא השיעור הנמוך של בני הנוער המקבלים תעודת בגרות.

בשנות השמונים והתשעים של המאה הקודמת, שיעור הזכאות לתעודת בגרות

זכאים לתעודת בגרות כאחוז מבני/ות 17, 2005-2015

הערה: קבוצת גיל 17 כוללת את הלומדים במסור החרדי ואת הלומדים במסור ירושלים.
מקורות: משרד החינוך, מצגת, התמונה החינוכית לבתי ספר על יסודיים, נתונים ארציים תשע"ה; משרד החינוך, נתוני בחינות בגרות, שנים שונות.

המסלול המקצועי ורשתות החינוך הלא מדינתיות

יותר מאשר החינוך העיוני, ששירת את בני/ות הוותיקים. בתוך זמן קצר הפך בית הספר המקצועי לבית הספר הטיפוסי ביישובי העולים. ביישובים הערביים, החינוך המקצועי נכנס רק בשנות ה-1990 וכיום הוא מקיף כמחצית מבני הנוער שם.

יש לומר כי החינוך המקצועי עבר שינויים רבים. כיום, בחלק ניכר מן המסלולים הטכנולוגיים ניתן ללמוד לתעודת בגרות מלאה; לדוגמה, כיום ניתן ללמוד טיפוח החן ולהיבחן בבחינות הבגרות ברמה של 3 יחידות במקצוע. כמו כן גדלה רשימת המקצועות בהן ניתן להיבחן לתעודת בגרות ברמה של 5 יחידות, דבר המרחיב את אפשרויות הקבלה למוסדות להשכלה גבוהה. ההתפתחות האחרונה בעניין היא המסלול ההנדסי, המשרת כשליש מכלל תלמידי המסלול הטכנולוגי והלימודים בו כוללים, בנוסף על הידע הטכנולוגי, לימודי מתמטיקה, עברית ואנגלית ברמה דומה לזו של בתי הספר העיוניים.

מאלה של תלמידי המסלול העיוני: בלוח שבעמוד הבא ניתן לראות כי בקרב מסיימי תיכון בחינוך העברי ב-2007, 40.7% מכלל מסיימי המסלול העיוני החלו בלימודים אקדמיים עד שנת 2015, לעומת 32.8% מכלל מסיימי המסלול המקצועי.¹⁵

המסלול המקצועי לא מנוהל על ידי המדינה אלא על ידי רשתות לא-ממשלתיות שהתמחו במהלך השנים בחינוך מקצועי. רשתות אלה הפכו לגורם מרכזי בשנים הראשונות למדינה, כאשר משרד החינוך התקשה לספק שירותי חינוך ראויים לשמם ביישובי העולים וביישובים הערביים. בתי הספר ביישובים חדשים אלה סבלו משיעורי נשירה גבוהים ומשיעורים נמוכים ביותר של לימודים בתיכון.¹⁶ ב-1965 חתם משרד החינוך על הסכמים עם רשתות של חינוך מקצועי ובראשן אורט ועמל, במטרה להגדיל את מספר הלומדים בתיכון. זאת, בהנחה שחינוך מקצועי הולם את יכולותיהם של בני הנוער ביישובים אלה

בשנים האחרונות מושמעת דרישה, בעיקר של תעשיינים, להרחיב את החינוך המקצועי בשלב בית הספר התיכון. דרישה זו יוצרת רושם כאילו החינוך המקצועי הוא בגדר עולם הולך ונעלם. נכון הרבר שהיקפו של החינוך המקצועי כיום קטן משהיה עד שנות ה-1990, אז הוא הקיף כמחצית מכלל תלמידי התיכון בישראל, אלא שגם כיום (2015/16) הוא מהווה מסלול משמעותי ביותר, שלומדים בו 36% מתלמידי התיכון היהודים ו-45% מתלמידי התיכון הערבים.¹⁴

המסלול המקצועי מהווה מסלול עיקרי בבתי ספר תיכוניים בעיירות פיתוח, בשכונות "דרומיות" וכיום גם ביישובים ערביים. לעתים קרובות מוצע מסלול זה במסגרת של בית ספר "מקיף", הכולל מסלולים מקצועיים לצד מסלול או שניים עיוניים.

הביקורת העיקרית המועלית נגד המסלול המקצועי היא, שהישגי תלמידיו נמוכים

בתי ספר על יסודיים לפי בעלות וסוג יישוב, 2014

רשתות המפעילות ארבעה בתי ספר ומעלה • במספרים מוחלטים ובאחוזים

בתי ספר על יסודיים שאינם בעלות הרשות המקומית		בתי ספר על יסודיים שבבעלות הרשות המקומית		סך בתי הספר העל-יסודיים		
באחוזים	במספרים מוחלטים	באחוזים	במספרים מוחלטים	באחוזים	במספרים מוחלטים	
54%	338	46%	286	100%	624	סך הכל
43%	83	57%	108	100%	191	פורום ה-15
47%	65	53%	73	100%	138	יישובים ערביים
77%	61	23%	18	100%	79	עיירות פיתוח
57%	70	43%	53	100%	123	יישובים יהודיים באשכול 5-1
89%	17	11%	2	100%	19	יור"ש וגולן
57%	42	43%	32	100%	74	יישובים אחרים

הערה: הנתונים אינם כוללים בתי ספר חרדיים.
מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך אתר האינטרנט של משרד החינוך, מנהל התקשוב ומערכות מידע, תקציב מוניציפאלי, מאי 2016.

מי מגיע להשכלה גבוהה?

בהשכלה גבוהה מקרב צעירים וצעירות הגרים ביישובים המשתייכים לשלושת האשכולות הגבוהים – 52.4% – כפול מזה של אלה הגרים ביישובים המשתייכים לאשכולות 1-4 – 23.8%. ועוד – שיעור הנשים המגיעות להשכלה גבוהה גבוה משיעור הגברים: 38.4% לעומת 29.7%.

הגרים ביישובים השייכים לאשכול חברתי כלכלי גבוה שלמדו בנתיב העיוני. השיעורים הנמוכים ביותר נרשמו בקרב ערבים הגרים ביישובים השייכים לאשכול חברתי כלכלי נמוך. בקרב יהודים יש הבדל ניכר בין שיעור הלמידה באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות של בוגרי המסלול העיוני – 40.7% – ובין בוגרי המסלול הטכנולוגי – 32.8%. שיעור הלומדים

סטודנטים/ות המתחילים ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה אינם מייצגים באופן שווה את הקבוצות השונות בחברה הישראלית. הלוח שלהלן מציג נתונים על בוגרי תיכון בשנת 2007, שהתחילו ללמוד באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות בתוך 8 שנים מסיום התיכון, דהיינו, עד 2015. השיעורים הגבוהים ביותר של התחלת לימודים אקדמיים נרשמו בקרב יהודים

מסיימי תיכון ב-2007 שהחלו ללמוד באוניברסיטות ובמכללות אקדמיות בישראל עד 2015

לפי מאפיינים שונים • באחוזים מתוך כלל מסיימי תיכון בכל שורה

18.7%	חינוך ערבי – סך הכל
15.8%	גברים
21.2%	נשים
18.8%	בוגרי/ות נתיב עיוני
18.8%	בוגרי/ות נתיב טכנולוגי
18.9%	גרים ביישוב השייך לאשכול כלכלי 1-2
35.8%	גרים ביישוב השייך לאשכול כלכלי 3-4
18.3%	גרים ביישוב השייך לאשכול כלכלי 5-10

34.3%	סך הכל
29.7%	גברים
38.4%	נשים
37.9%	חינוך עברי – סך הכל
32.8%	גברים
42.8%	נשים
40.7%	בוגרי/ות נתיב עיוני
32.8%	בוגרי/ות נתיב טכנולוגי
23.8%	גרים ביישוב השייך לאשכול כלכלי 1-4
39.3%	גרים ביישוב השייך לאשכול כלכלי 5-7
52.4%	גרים ביישוב השייך לאשכול כלכלי 8-10

הערה: רוב היישובים הערביים מרוכזים באשכולות 1-4. מקור: הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל 2016, מס' 67, ספטמבר 2016.

ביישובים מבוססים, שיעור הסטודנטים גבוה יותר: רשימת היישובים

20-29 עמד על 11.0% – בהשוואה ל-8.1% ביישובי פורום ה-15 ול-5% לערך מן המגיעים מעיירות פיתוח ומיישובים ערביים.

במכללות האקדמיות הפרטיות, הלא מתוקצבות, הנתונים המקבילים הם 5.9%, 4.7%, 1.7% ו-1.2%, בהתאמה. הפערים במכללות האקדמיות בולטים במיוחד על רקע העובדה שאחד היעדים של חלק מתוכן, אלה הציבוריות, היה פתיחת הזדמנויות בפני תושבי הפריפריה.

נמוך יותר ועמד על 17.2%¹⁷ השיעור המקביל ביישובים הערביים עמד על 9.1% – הנמוך מבין כל סוגי היישובים שנבדקו. בעיירות הפיתוח, השיעור – 12.6% – היה גבוה יותר מזה של היישובים הערביים אבל עדיין רחוק מהיישובים המבוססים.

כאשר מפרידים בין אוניברסיטאות למכללות אקדמיות, עולה כי ביישובים מבוססים, שיעור הלומדים לתואר ראשון באוניברסיטאות מתוך קבוצת הגיל

נתון נוסף המסייע לעמוד על הפערים בהשכלה גבוהה הוא שיעור הלמידה לתואר ראשון במוסד אקדמי בקרב בני 20-29, לפי יישוב. אנו משתמשים בנתון זה כיוון שהוא מאפשר להציג רשימת יישובים לפי שיעור הסטודנטים.

בשנת הלימודים 2014/15, ביישובים יהודיים מבוססים, שיעור בני 20-29 שלמדו לתואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות עמד על 21.5%. ביישובי פורום ה-15 השיעור היה מעט

סטודנטים לתואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות, 2014/15

לפי סוג יישוב • באחוזים מבני/ות 20-29 • יישובים

מזה:		מכללות אקדמיות – סה"כ	אוניברסיטאות	סה"כ	סוג יישוב
מכללות אקדמיות לא מתוקצבות	מכללות אקדמיות מתוקצבות				
3.1%	4.2%	7.2%	6.8%	14.0%	ממוצע ארצי
5.9%	4.6%	10.5%	11.0%	21.5%	יישובים יהודיים מבוססים
4.7%	4.4%	9.1%	8.1%	17.2%	פורום ה-15
1.7%	5.5%	7.2%	5.3%	12.6%	עיירות פיתוח
1.2%	2.5%	3.7%	5.4%	9.1%	יישובים ערביים

הערות:

1. הלמ"ס מפרסמת נתונים על סטודנטים לתואר ראשון לפי סוג מוסד רק עבור יישובים שבהם 30 סטודנטים או יותר.
2. הנתונים המוצגים בלוח שלעיל הינם עבור יישובים בעלי 2,000 תושבים ומעלה. לא נכללו יישובים הכלולים במועצות אזוריות.
3. הממוצע הארצי של הלומדים לתואר ראשון הוא של הסטודנטים לתואר ראשון מכל היישובים בארץ, בכלל זה גם יישובים שלא נכללים בלוח זה.
4. מכללה אקדמית – סך הסטודנטים הלומדים במכללות ציבוריות (מתוקצבות) ופרטיות (שאינו מתוקצבות) לקראת תואר ראשון.
5. השיעורים שמוצגים בלוח שלעיל חושבו מתוך נתוני המקור. לכן, תיתכן אי התאמה של עשירית האחוז בלוח.
6. יישובים מבוססים הינם יישובים המשתייכים לאשכול חברתי כלכלי 8-10, כולם יישובים יהודיים.
7. **מקורות:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, רשימת מקומיות בישראל 2014, קובץ נתונים לעיבוד, אתר האינטרנט של הלמ"ס; הנתונים על מספר הלומדים לתואר ראשון לפי סוג מוסד התקבל מן חינוך גבוה בלמ"ס, יוני 2016.

סטודנטים לתואר ראשון לפי סוג המוסד ויישוב מגורים, 2014/15

כאחוז מבני/ות 20-29 • יישובים שבהם 30 סטודנטים או יותר • לפי סדר יורד של סך הלומדים לתואר ראשון

מזה:		מכללות אקדמיות - סה"כ	אוניברסיטאות	סה"כ	יישוב
מכללות אקדמיות לא מתוקצבות	מכללות אקדמיות מתוקצבות				
3.1%	4.2%	7.2%	6.8%	14.0%	ממוצע ארצי
3.0%	12.5%	15.5%	18.3%	33.8%	מיתר
13.0%	5.1%	18.1%	15.5%	33.6%	סביון
8.5%	9.1%	17.7%	15.7%	33.4%	עומר
17.0%	4.1%	21.1%	11.3%	32.5%	כפר שמריהו
5.7%	6.7%	12.3%	19.8%	32.1%	כוכב יאיר
3.7%	8.6%	12.3%	18.9%	31.3%	להבים
7.5%	4.6%	12.1%	18.7%	30.8%	שוהם
3.4%	6.7%	10.1%	20.6%	30.6%	אפרת
6.5%	6.0%	12.4%	18.2%	30.6%	הר אדר
3.0%	10.3%	13.3%	17.2%	30.5%	כפר ורדים
3.8%	9.5%	13.2%	17.3%	30.5%	כפר תבור
6.5%	6.1%	12.5%	14.8%	27.3%	מודיעין-מכבים-רעות
7.5%	4.9%	12.5%	14.5%	27.0%	רעננה
2.9%	10.8%	13.6%	13.1%	26.7%	רמת ישי
7.1%	7.2%	14.4%	12.4%	26.7%	מזכרת בתיה
7.0%	6.8%	13.8%	12.1%	25.9%	פרדסייה
0.8%	14.2%	15.0%	10.9%	25.8%	כפר כמא
9.7%	3.8%	13.5%	12.2%	25.7%	קריית אונו
8.5%	4.5%	13.1%	12.3%	25.3%	רמת השרון
3.4%	2.1%	5.5%	19.6%	25.1%	אלקנה
6.2%	3.2%	9.4%	15.7%	25.1%	אורנית
5.0%	2.6%	7.6%	17.4%	24.9%	גבעת שמואל
1.7%	18.3%	20.0%	4.5%	24.5%	מטולה
6.7%	6.0%	12.7%	11.8%	24.5%	אבן יהודה
7.2%	4.7%	12.0%	12.2%	24.2%	גני תקווה
1.9%	12.0%	14.0%	9.6%	23.6%	יסוד המעלה
5.0%	4.0%	8.9%	14.6%	23.5%	אלפי מנשה
2.2%	4.6%	6.8%	16.6%	23.4%	נשר
2.7%	7.1%	9.8%	13.4%	23.2%	קריית טבעון
7.4%	4.9%	12.3%	10.6%	22.9%	נס ציונה
5.6%	2.8%	8.4%	14.4%	22.8%	בית אריה

מזה:		מכללות אקדמיות - סה"כ	אוניברסיטאות	סה"כ	יישוב
מכללות אקדמיות לא מתוקצבות	מכללות אקדמיות מתוקצבות				
1.2%	2.9%	4.2%	18.5%	22.6%	קדומים
5.8%	4.2%	10.0%	12.4%	22.4%	הוד השרון
8.2%	4.2%	12.4%	9.7%	22.2%	יהוד
8.5%	4.4%	12.9%	9.0%	21.9%	הרצלייה
1.9%	6.5%	8.4%	13.4%	21.8%	פסוטה
1.8%	13.3%	15.1%	6.6%	21.6%	ראש פינה
5.0%	4.5%	9.5%	12.2%	21.6%	כפר סבא
2.5%	6.8%	9.3%	11.5%	20.7%	קריית מוצקין
4.3%	5.7%	10.0%	10.7%	20.7%	מבשרת ציון
4.8%	8.4%	13.1%	7.5%	20.6%	גן יבנה
3.0%	5.3%	8.3%	12.1%	20.4%	זכרון יעקב
5.1%	4.3%	9.3%	11.0%	20.4%	תל מונד
5.9%	4.6%	10.5%	9.8%	20.3%	גבעתיים
4.5%	6.7%	11.2%	8.8%	20.0%	גדרה
2.6%	8.0%	10.6%	9.0%	19.6%	בית אל
1.8%	9.7%	11.5%	8.2%	19.6%	כרמיאל
3.4%	4.9%	8.3%	11.2%	19.5%	מעיליא
7.8%	4.4%	12.2%	6.8%	18.9%	ראשון לציון
4.0%	5.4%	9.3%	9.6%	18.9%	קדימה-צורן
2.4%	2.9%	5.3%	13.6%	18.9%	קרני שומרון
2.6%	6.0%	8.6%	10.1%	18.6%	נהרייה
4.7%	9.0%	13.8%	4.3%	18.1%	מגדל
5.0%	4.7%	9.7%	8.4%	18.1%	רחובות
4.9%	2.8%	7.7%	10.3%	18.0%	פתח תקווה
2.2%	6.6%	8.8%	9.2%	18.0%	קריית ביאליק
5.3%	4.0%	9.3%	8.4%	17.7%	רמת גן
2.4%	3.7%	6.1%	11.5%	17.6%	חיפה
0.2%	5.9%	6.1%	11.5%	17.6%	ג'ש
4.2%	2.7%	6.8%	10.7%	17.5%	ראש העין
2.0%	7.9%	9.8%	7.7%	17.5%	חורפיש
2.0%	5.8%	7.9%	9.6%	17.5%	בנימינה-גבעת עדה
2.9%	6.9%	9.9%	7.6%	17.4%	מעלה אדומים
2.1%	7.5%	9.7%	7.7%	17.3%	נצרת עילית
5.3%	3.8%	9.1%	8.2%	17.3%	תל אביב -יפו
1.9%	6.6%	8.5%	8.6%	17.1%	יקנעם עילית

מזה:		מכללות אקדמיות - סה"כ	אוניברסיטאות	סה"כ	יישוב
מכללות אקדמיות לא מתוקצבות	מכללות אקדמיות מתוקצבות				
3.0%	4.8%	7.8%	8.9%	16.6%	פקיעין
3.2%	4.5%	7.7%	8.9%	16.6%	דבורייה
4.4%	5.7%	10.0%	6.5%	16.6%	אליכין
4.9%	5.2%	10.1%	6.4%	16.5%	יבנה
1.3%	11.0%	12.4%	3.8%	16.2%	קריית שמונה
4.1%	5.2%	9.3%	6.9%	16.1%	בני עי"ש
1.3%	4.7%	6.1%	10.0%	16.1%	עיילבון
0.7%	5.5%	6.2%	9.7%	15.9%	ראמה
1.7%	5.4%	7.1%	8.6%	15.7%	שלומי
1.1%	6.4%	7.5%	7.9%	15.4%	מעלות-תרשיחא
1.9%	3.0%	4.9%	10.4%	15.3%	כפר יאסיף
5.9%	4.4%	10.3%	5.0%	15.3%	חולון
2.1%	5.5%	7.5%	7.7%	15.2%	קריית אתא
2.3%	6.8%	9.1%	6.0%	15.1%	אשקלון
3.2%	5.7%	8.9%	6.3%	15.1%	גבעת זאב
1.2%	6.4%	7.6%	7.5%	15.0%	קצרין
6.8%	3.3%	10.1%	4.6%	14.7%	אזור
1.4%	7.1%	8.5%	6.0%	14.5%	באר שבע
1.5%	4.2%	5.7%	8.8%	14.5%	יפיע
3.1%	5.8%	8.9%	5.6%	14.5%	אשדוד
1.4%	3.0%	4.4%	10.0%	14.4%	כאוכב אבו אל-היג'א
4.4%	4.3%	8.7%	5.7%	14.4%	קריית עקרון
1.7%	7.3%	9.0%	5.3%	14.3%	עפולה
1.6%	5.2%	6.8%	7.4%	14.3%	קריית ים
2.6%	5.0%	7.5%	6.7%	14.2%	פרדס חנה-כרכור
4.9%	3.5%	8.4%	5.7%	14.1%	נתניה
2.2%	5.6%	7.8%	6.2%	14.0%	ג'ולס
7.2%	2.7%	9.9%	4.1%	14.0%	באר יעקב
2.4%	7.0%	9.4%	4.6%	13.9%	קריית ארבע
1.8%	4.1%	5.9%	7.9%	13.8%	עכו
2.1%	5.8%	7.9%	5.6%	13.5%	קריית גת
1.4%	10.1%	11.5%	1.9%	13.3%	ע'ג'ר
2.1%	6.0%	8.0%	5.0%	13.0%	בית ג'ן
1.2%	5.0%	6.2%	6.8%	13.0%	מנאר
3.4%	4.0%	7.4%	5.4%	12.9%	כפר יונה

מזה:		מכללות אקדמיות - סה"כ	אוניברסיטאות	סה"כ	יישוב
מכללות אקדמיות לא מתוקצבות	מכללות אקדמיות מתוקצבות				
3.0%	4.3%	7.3%	5.5%	12.8%	חדרה
1.2%	0.9%	2.0%	10.6%	12.7%	אריאל
1.4%	5.0%	6.5%	6.2%	12.7%	בית שאן
5.5%	2.4%	7.9%	4.7%	12.6%	בית דגן
1.3%	3.4%	4.7%	7.8%	12.5%	נצרת
2.1%	3.4%	5.5%	7.0%	12.5%	טירת כרמל
1.2%	4.2%	5.4%	7.1%	12.4%	סח'נין
1.7%	6.7%	8.4%	4.0%	12.3%	מגדל העמק
3.2%	3.3%	6.6%	5.7%	12.2%	אור עקיבא
0.9%	5.6%	6.5%	5.5%	12.0%	צפת
6.5%	1.9%	8.4%	3.4%	11.9%	אור יהודה
0.7%	2.7%	3.4%	8.2%	11.6%	ג'ת
1.6%	4.4%	6.0%	5.6%	11.6%	טבריה
1.4%	7.8%	9.2%	2.4%	11.6%	שדרות
1.2%	6.9%	8.2%	3.4%	11.6%	חצור הגלילית
0.7%	3.2%	3.9%	7.6%	11.5%	מג'ד אל-כרום
1.4%	6.0%	7.4%	4.1%	11.5%	מצפה רמון
1.6%	2.3%	3.9%	7.6%	11.4%	אילת
1.8%	2.2%	4.0%	7.5%	11.4%	מעלה אפרים
1.4%	5.6%	7.0%	4.3%	11.3%	דימונה
0.3%	5.6%	5.9%	5.3%	11.2%	מג'דל שמס
1.1%	4.8%	5.9%	5.2%	11.1%	ערד
1.1%	2.3%	3.3%	7.8%	11.1%	ג'דיידה-מכר
1.7%	4.0%	5.7%	5.2%	11.0%	דייר חנא
1.4%	4.3%	5.7%	5.2%	11.0%	שבלי - אום אל-גנם
2.9%	3.2%	6.1%	4.7%	10.8%	יאנוח-ג'ת
0.9%	5.7%	6.5%	4.1%	10.7%	יבנאל
1.7%	3.9%	5.6%	5.1%	10.6%	סאג'ור
4.0%	2.8%	6.8%	3.8%	10.5%	בת ים
2.4%	2.0%	4.4%	6.1%	10.5%	כפר קרע
0.9%	1.6%	2.5%	8.0%	10.5%	אעבלין
1.2%	1.3%	2.5%	8.0%	10.4%	טמרה
3.4%	1.1%	4.4%	6.0%	10.4%	טירה
1.0%	2.1%	3.1%	7.3%	10.3%	כפר כנא
2.0%	4.7%	6.7%	3.6%	10.3%	קריית מלאכי

מזה:		מכללות אקדמיות - סה"כ	אוניברסיטאות	סה"כ	יישוב
מכללות אקדמיות לא מתוקצבות	מכללות אקדמיות מתוקצבות				
0.5%	3.7%	4.2%	6.1%	10.3%	בענה
1.2%	4.1%	5.3%	4.9%	10.2%	דייר אל-אסד
0.6%	1.4%	1.9%	8.1%	10.1%	כאבול
2.5%	5.4%	7.9%	2.2%	10.1%	קריית יערים
0.6%	3.2%	3.8%	6.2%	10.0%	עראבה
0.9%	3.2%	4.1%	5.8%	9.9%	נחף
1.7%	1.3%	3.0%	6.9%	9.9%	עספיא
3.9%	2.2%	6.1%	3.8%	9.9%	לוד
0.0%	4.7%	4.7%	5.1%	9.8%	עין קנייא
0.8%	2.3%	3.1%	6.7%	9.8%	ירכא
4.9%	2.0%	6.9%	2.8%	9.8%	רמלה
2.3%	2.0%	4.3%	5.4%	9.7%	דאלית אל-כרמל
1.0%	1.5%	2.6%	7.2%	9.7%	טורעאן
1.1%	2.2%	3.3%	6.4%	9.7%	שפרעם
3.0%	0.5%	3.5%	6.1%	9.6%	כפר קאסם
1.0%	2.3%	3.4%	6.1%	9.4%	מזרעה
1.2%	4.0%	5.2%	4.1%	9.3%	ירוחם
1.6%	2.2%	3.7%	5.5%	9.2%	זמר
3.0%	0.9%	3.9%	5.2%	9.1%	גלג'וליה
2.5%	0.7%	3.2%	5.9%	9.1%	כפר ברא
1.6%	2.7%	4.3%	4.7%	9.0%	אכסאל
2.5%	2.1%	4.6%	4.4%	9.0%	אבו גוש
1.2%	5.0%	6.2%	2.6%	8.8%	נתיבות
0.7%	5.6%	6.3%	2.4%	8.7%	אופקים
2.1%	1.2%	3.3%	5.2%	8.4%	טייבה
1.2%	2.8%	4.0%	4.5%	8.4%	כעביה-טבאש- חג'אג'רה
1.3%	3.0%	4.3%	3.7%	8.0%	ירושלים
0.7%	1.6%	2.3%	5.7%	8.0%	אבו סנאן
0.5%	1.3%	1.8%	6.2%	7.9%	בועיינה-נוג'ידאת
0.7%	2.6%	3.3%	4.6%	7.9%	ריינה
1.2%	1.7%	2.8%	5.1%	7.9%	אום אל-פחם
0.5%	1.6%	2.1%	5.7%	7.8%	משהד
1.1%	2.7%	3.8%	3.9%	7.7%	כסרא-סמיע
1.6%	2.9%	4.6%	3.1%	7.7%	בית שמש

מזה:		מכללות אקדמיות - סה"כ	אוניברסיטאות	סה"כ	יישוב
מכללות אקדמיות לא מתוקצבות	מכללות אקדמיות מתוקצבות				
0.4%	2.9%	3.3%	4.3%	7.7%	מסעדה
1.5%	1.2%	2.7%	4.8%	7.5%	באקה אל-גרביה
1.2%	1.7%	2.9%	4.2%	7.1%	בסמ"ה
1.8%	0.8%	2.6%	4.4%	7.0%	קלנסווה
0.3%	1.6%	1.8%	5.0%	6.8%	שעב
1.2%	1.7%	3.0%	3.6%	6.6%	מעלה עירון
0.1%	4.6%	4.7%	1.8%	6.5%	בוקעאתא
0.7%	2.9%	3.6%	2.9%	6.5%	זרזיר
0.7%	1.7%	2.4%	3.9%	6.4%	עין מאהל
0.7%	4.4%	5.0%	1.0%	6.0%	טובא-זנגרייה
1.2%	0.9%	2.2%	3.6%	5.8%	בסמת טבעון
0.4%	0.9%	1.3%	4.4%	5.7%	ביר אל-מכסור
1.2%	1.4%	2.6%	3.0%	5.7%	ערערה
2.7%	1.5%	4.2%	1.3%	5.5%	אלעד
0.5%	1.4%	1.9%	3.6%	5.4%	כפר מנדא
1.0%	1.0%	1.9%	3.1%	5.1%	פורידיס
0.4%	2.0%	2.4%	2.5%	4.9%	לקיה
0.4%	2.1%	2.5%	1.7%	4.2%	כסיפה
0.6%	2.1%	2.7%	1.4%	4.1%	תל שעב
0.3%	1.3%	1.6%	2.5%	4.1%	עילוט
0.3%	2.6%	2.9%	1.1%	4.0%	רהט
1.6%	1.1%	2.7%	1.2%	3.9%	בני ברק
0.1%	2.0%	2.2%	1.8%	3.9%	חורה
1.1%	2.0%	3.1%	0.8%	3.9%	ביתר עילית
1.9%	0.8%	2.7%	1.0%	3.7%	עמנואל
-	2.3%	2.3%	0.9%	3.2%	שגב-שלום
0.4%	1.2%	1.6%	1.2%	2.8%	רכסים
0.1%	1.5%	1.7%	0.9%	2.6%	ערערה-בנגב
0.6%	1.1%	1.7%	0.7%	2.4%	מודיעין עילית
0.4%	0.3%	0.8%	1.2%	2.0%	ג'סר א-זרקא

הערות:

1. הלמ"ס מפרסמת נתונים על סטודנטים לתואר ראשון לפי סוג מוסד ויישוב מגורים רק עבור יישובים שבהם 30 סטודנטים או יותר.
 2. הנתונים המוצגים בלוח שלעיל הינם עבור יישובים בעלי 2,000 תושבים ומעלה. לא נכללו יישובים הכלולים בחמוצות אזוריות.
 3. הממוצע הארצי של הלומדים לתואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות כולל את כל הסטודנטים לתואר ראשון מכל היישובים בארץ, בכלל זה גם יישובים שלא נכללים בלוח זה.
 4. מכללה אקדמית – סך הסטודנטים הלומדים במכללות ציבוריות (מתוקצבות) ופרטיות (שאינו מתוקצבות) לקראת תואר ראשון.
 5. השיעורים שמוצגים בלוח שלעיל חושבו מתוך נתוני המקור. לכן, תיתכן אי התאמה של עשירית האחוז בלוח.
- מקורות:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך הלמ"ס, רשויות מקומיות בישראל 2014, קובץ נתונים לעיבוד, אתר האינטרנט של הלמ"ס; הנתונים על מספר הלומדים באוניברסיטאות ובמכללות התקבלו מן ה"חיוג גבוה בלמ"ס, יוני 2016.

בריאות ורמת הכנסה

הכפלת נטל התשלומים של משקי-הבית

איך אנו יודעים זאת? פשוט – סכומים אלה מייצגים את סך ההכנסות של קופות החולים ושל חברות הביטוח המסחריות ממכירה של ביטוחים ומגבייה (בקופות החולים) של תשלומים עבור תרופות וטיפולים.

אלה רוכשים ביטוחים נוספים המשמשים בעיקר לבחירת רופא מנתח ולתרופות שלא בסל, אך גם לרכישת שירותים נוספים.

ב-2000 עמד נטל כספי זה על 4.6 מיליארד ש"ח. ב-2015 גדל הנטל והגיע לסכום של 13.0 מיליארד ש"ח.

ראינו כי רמת ההוצאה הממשלתית בישראל נמוכה כיום מזו של ארצות מערב אירופה. הדבר בא לידי ביטוי ברור בתחום הבריאות, בצורה של שחיקת המימון הממשלתי של סל הבריאות. כיוון שהמימון הממשלתי נשחק, גדל נטל המימון על צרכני שירותי הבריאות.

הכנסות של קופות חולים ושל חברות ביטוח מתשלומים של משקי בית

מעבר לדמי בריאות, 2015-2000 • במיליארדי ש"ח • במחירי 2015

2015 (אומדן)	2014	2012	2010	2008	2006	2004	2002	2000	
4.7	4.2	3.6	3.2	2.7	2.1	2.0	1.5	1.1	הכנסות קופות החולים ממכירת ביטוח משלים
3.6	3.4	3.2	3.2	3.3	3.4	3.3	2.8	2.4	הכנסות קופות החולים מהשתתפות של חברים עבור תרופות וטיפולים
4.7	4.3	3.8	3.2	2.9	2.3	2.0	1.5	1.2	הכנסות חברות הביטוח מסחריות ממכירת ביטוח רפואי
13.0	11.8	10.8	9.6	8.9	7.8	7.3	5.8	4.6	סה"כ הכנסות קופות החולים (מעבר לדמי בריאות) וחברות הביטוח

הערות:

1. חלק מן הידול המוצג נובע משינוי טכני. הנתונים שמוצגים להלן מקורם באגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר והם גבוהים יותר מאלו שהוצגו בשנים קודמות והופקו על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.
 2. הכנסות קופות חולים מהשתתפות של חברים עבור תרופות וטיפולים – סעיף זה כולל הכנסות של קופות החולים משירותים במסגרת סל הבריאות (תרופות, תשלום לרופא, תשלומים רבעוניים שונים) וכן משירותים ותרופות שהם מחוץ לסל הבריאות.
 3. הנתונים שלעיל אינם כוללים את ההוצאה של המבוטחים על ביטוח סיעודי ו/או ביטוח אחר.
- מקור:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך נתונים שהתקבלו על ידי גף חשבונות לאומיים בלמ"ס, נובמבר 2016.

שחיקת האוניברסליות והשוויוניות: יותר הכנסה – יותר שירותי בריאות

הביטוחים המשלימים והמסחריים גורמים למספר פגיעות ועיוותים:

ראשית, הם פוגעים במידת הציבוריות והאוניברסליות של מערכת הבריאות. בעלי ביטוחים אלה מקבלים קדימות בניתוח – על חשבון ישראלים שאין להם ביטוחים נוספים;

שנית, הם גורמים לכך שרופאים בכירים נוטים את בתי החולים אחרי הצהריים כדי לבצע ניתוחים פרטיים המכוסים על ידי הביטוחים הנוספים. מצב זה גורם להיווצרות תורים לניתוח ולהתייעצות עם רופאים מומחים במערכת הציבורית.

אילו נערך סקר רחב על נגישות לשירותי בריאות של אזרחים לפי חלוקה לעשירונים, סביר מאוד להניח כי היינו מוצאים כבר היום פערי נגישות עמוקים.

החולים היתה דומה ועמדה על 296 ש"ח לחודש. סך ההוצאה החודשית הכוללת של משקי בית בעשירון העליון עבור כל ביטוחי בריאות מסחריים ומשלימים הגיעה ל-596 ש"ח.

לעומת זאת, משקי־בית בעשירון השני רכשו ביטוחים פרטיים בסכום של 21 ש"ח וביטוחים משלימים בסכום של 124 ש"ח, וההוצאה החודשית הכוללת שלהם על ביטוחי בריאות מסחריים ומשלימים הגיעה ל-145 ש"ח – 24% מן ההוצאה החודשית של העשירון העליון.

צריך להוסיף שכל הנתונים הם ממוצעים עבור כל עשירון. הממוצעים מסתירים את העובדה שבעשירונים הנמוכים יש משקי־בית רבים שכלל אינם רוכשים ביטוחים נוספים.

כיוון שמשקי בית נברלים זה מזה לפי רמת ההכנסה שלהם, מרגע שנטל המימון עובר מן המדינה אל צרכני הבריאות, התוצאה היא אי שוויון בהוצאה על שירותי בריאות.

כולם שילמו יותר – אבל משפחות שהכנסתן גדולה יותר יכלו להרשות לעצמן לרכוש ביטוחים רבים ויקרים יותר, בעוד שמשפחות מעוטות הכנסה יכלו לרכוש הרבה פחות.

בשנת 2015, משקל הביטוחים הנוספים (המסחרי והמשלים) בסך הוצאות משקי הבית על בריאות, עמד על 34%.

באותה שנה, ההוצאה החודשית של משקי בית בעשירון העליון על ביטוחי בריאות פרטיים עמדה על 300 ש"ח, וההוצאה על ביטוחי בריאות משלימים של קופות

סך ההוצאה החודשית של משקי בית על ביטוחי בריאות משלימים ומסחריים, עשירונים 2, 6 ו-10, 2005-2015

לפי עשירוני הכנסה כספית נטו למשק בית • בש"ח • במחירי 2015

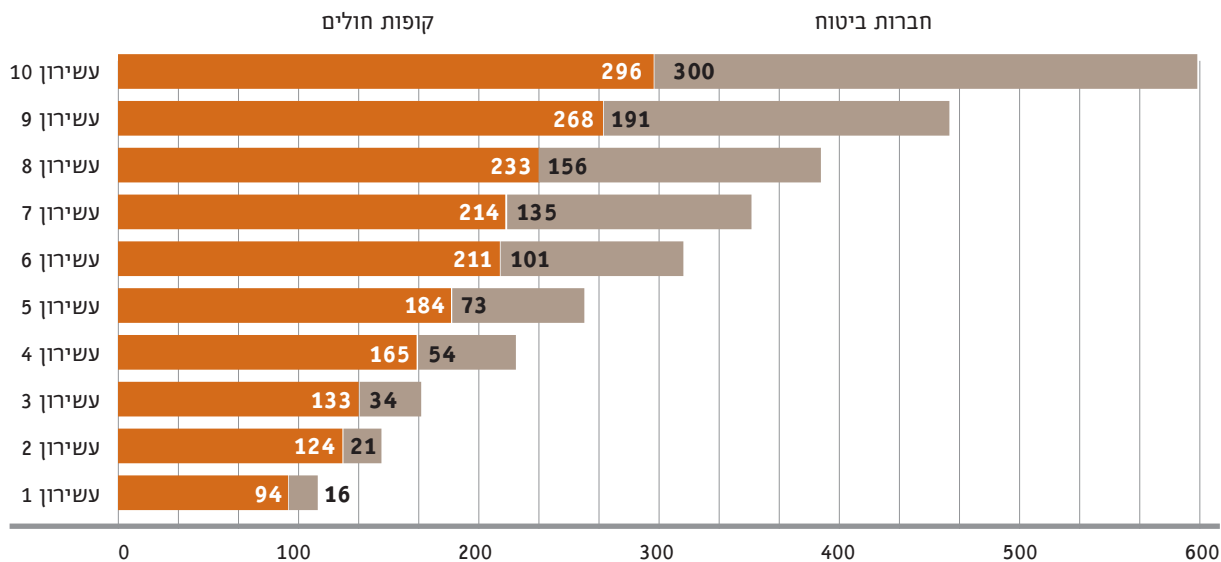
סדרה חדשה							
2015	2013	2011	2009	2007	2005		
עשירון 2							
145	130	114	89	83	71	סך הכל	
21	21	22	11	18	8	פרטי	
124	109	92	79	65	63	משלים	
עשירון 6							
312	261	230	198	193	159	סך הכל	
101	73	65	50	62	46	פרטי	
211	188	165	148	131	112	משלים	
עשירון 10							
596	530	539	424	370	368	סך הכל	
296	246	285	215	182	205	פרטי	
300	283	255	209	188	163	משלים	

הערות:

1. הנתונים המוצגים לעיל מעוגלים. לכן, תיתכן אי התאמה לנתוני הסך הכל.
 2. נתוני ההוצאה על ביטוחי הבריאות למשק בית לשנים 2013-2015 מחושבים על בסיס סקר הוצאות והכנסות משקי הבית במתכונתו החדשה.
- מקור:** עיבוד של מרכז אדוה מתוך נתונים שהתקבלו מגף צריכה בלמ"ס, ינואר 2016.

סך ההוצאה החודשית של משקי בית על ביטוחי בריאות משלימים ופרטיים, לפי עשירונים, 2015

לפי עשירוני הכנסה כספית נטו למשק בית • בש"ח • במחירים שוטפים

מקור: עיבוד של מרכז אדוה מתוך נתונים שהתקבלו מגף צריכה בלמ"ס, ינואר 2016.

פערים מתמשכים בתמותת תינוקות ובתוחלת חיים

בישראל – 80.3 שנה, הציבה את המדינה במקום השישי המצויין מקרב כלל ארצות ה־OECD. תוחלת החיים של נשים – 84.1, למרות שהיא גבוהה מזו של הגברים, מציבה את ישראל במקום נמוך יותר – 12 מקרב כלל ארצות ה־OECD. תוחלת החיים בישראל מצוייה בעלייה מתמדת.

ועם זאת, בשנת 2015 תוחלת החיים של גברים יהודים עמדה על 80.9 – גבוהה מזו של גברים ערבים – 76.9, ואילו שתוחלת החיים של נשים יהודיות – 84.5 – גבוהה מזו של נשים ערביות – 81.1.

ההבדלים באיכות חיים משתקפים בשני מדדים עיקריים, המשמשים בכל רחבי העולם לציון פערים ברמת בריאות: תמותת תינוקות ותוחלת חיים.

שיעור תמותת התינוקות בישראל עמד בשנת 2014 על 3.1. שיעור זה הציב אותה במקום ה-15 בקרב ארצות ה־OECD. השיעור ירד מאוד מאז 1970, הן בקרב יהודים והן בקרב ערבים.¹⁸

ועם זאת, כיום (2010–2014), שיעור תמותת התינוקות בקרב ערבים – 6.4 – גבוה פי 2.6 מזה של יהודים.

כך גם בנוגע לתוחלת החיים בלידה: ב-2014, תוחלת החיים של גברים

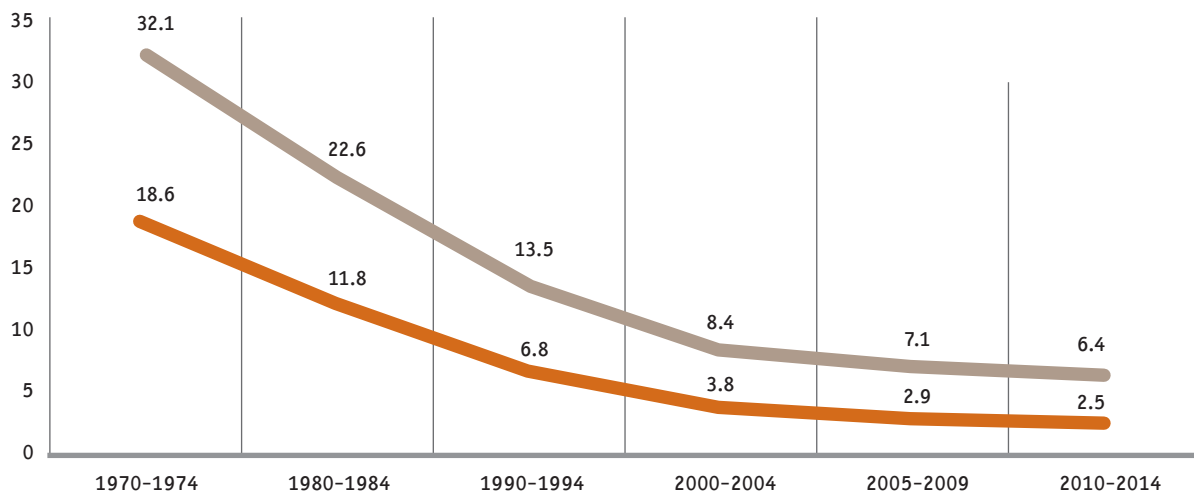
ראינו כי מרגע שהממשלה נסוגה ממימון מלא של סל שירותי הבריאות, הביטוח הרפואי של משפחות מבוססות גבוה משמעותית מזה של משפחות מעוטות משאבים.

אולם רמת בריאות משקפת יותר מאשר יכולת כספית לרכוש ביטוח רפואי. רמת בריאות משקפת איכות חיים ובאופן כללי יותר, פערים מעמדיים כלליים: איכות התזונה, איכות הסביבה, איכות המגורים, רמת המודעות לסיכונים בריאותיים, טיב התחבורה, טיב התעסוקה, המרחק ממרכזי שירותים רפואיים ועוד.

תמותת תינוקות, לפי לאום

שיעור ל-1,000 לידות חי

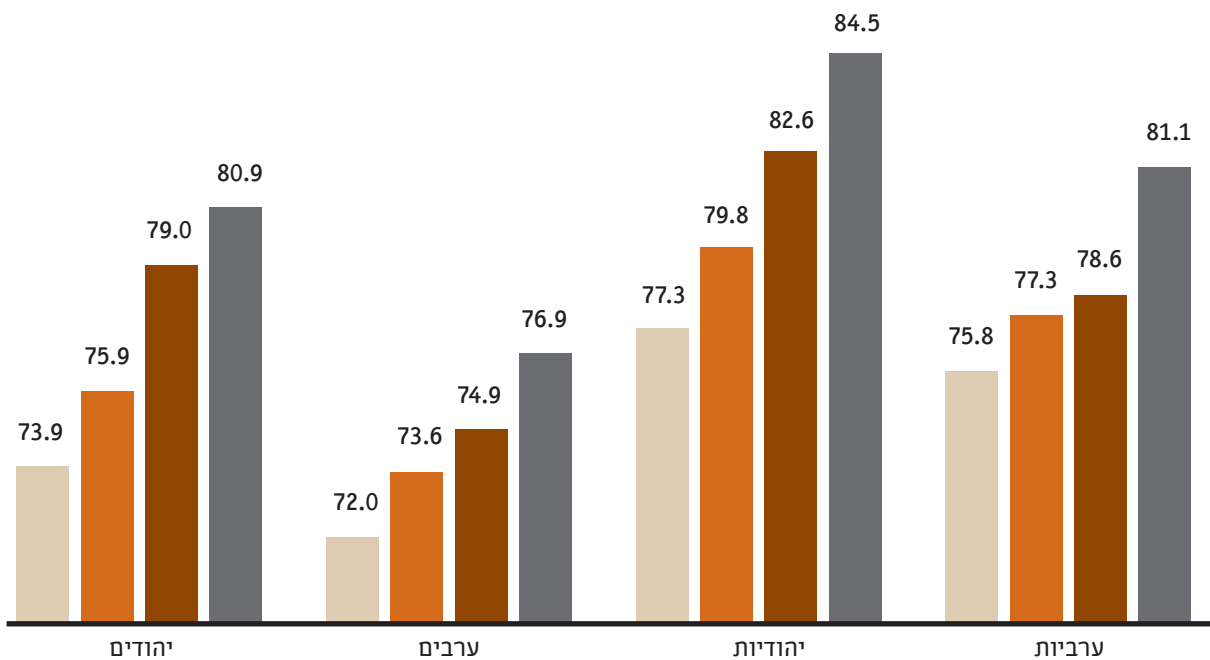
יהודים ■ ערבים ■

מקור: הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל 2016.

תוחלת חיים בלידה לפי לאום ומגדר, 2015-1985

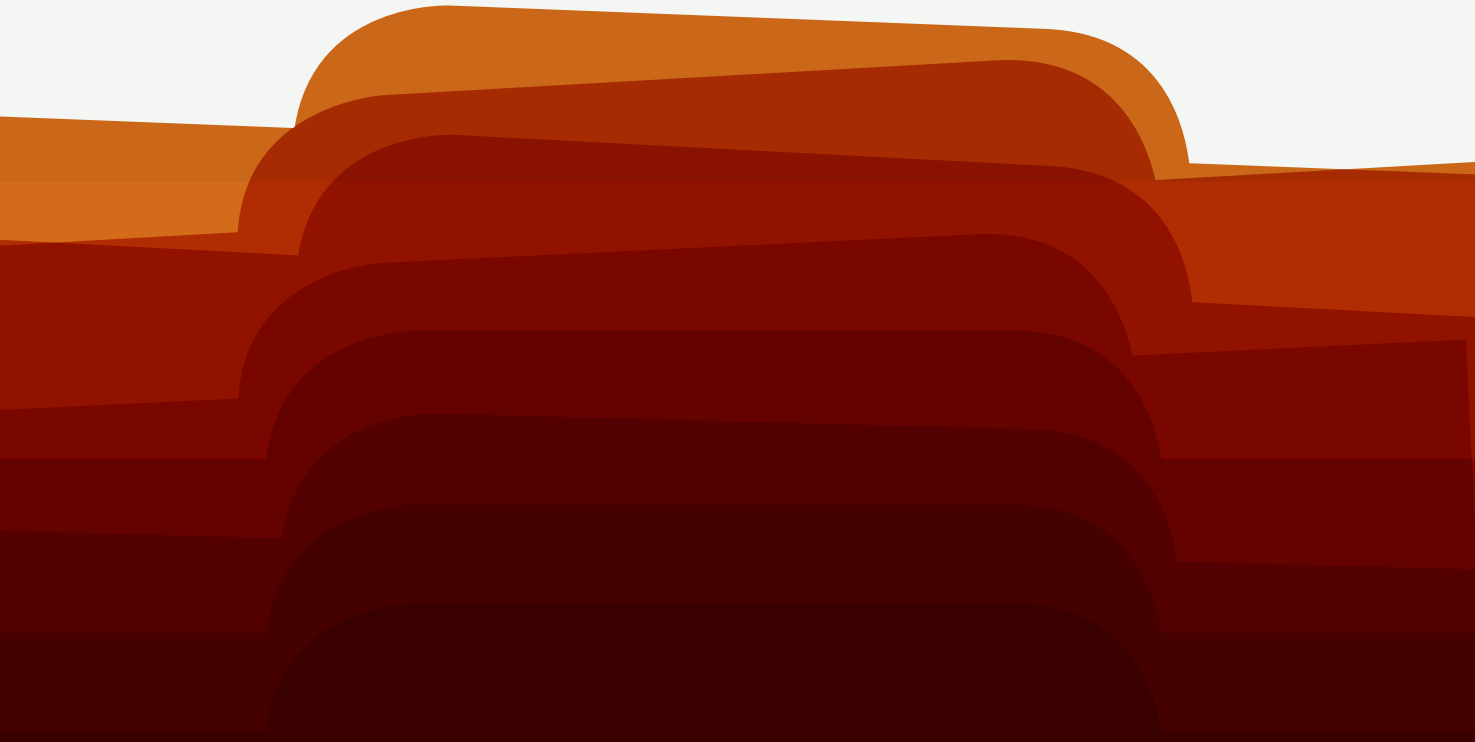
1985 ■ 1995 ■ 2005 ■ 2015 ■

מקורות: הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות; הלמ"ס, מתוך נתוני "תמותה ותוחלת חיים", באתר האינטרנט של הלשכה.

הערות שוליים

- 1 בנק ישראל, דין וחשבון 2015, מרץ 2016.
- 2 בין השנים 2009-2016. עיבוד של מרכז אדוה מתוך מאגר הנתונים המרכזי של הלמ"ס.
- 3 מירי אבבלד ואורן הלר, התמורה לעבודה ותרוומה לחילוף מעוני: ישראל בראייה בינלאומית, המוסד לביטוח לאומי, דצמבר 2014.
- 4 מרכז אדוה, תמונת מצב פערי שכר 2015, יעל חסון ונוגה דגן-בזוגלו, דצמבר 2015.
- 5 הלמ"ס, ירחון סקרי כוח אדם, נובמבר 2016.
- 6 המוסד לביטוח לאומי, דוח העוני והפערים החברתיים לשנת 2014, דצמבר 2015.
- 7 חישוב של מרכז אדוה מתוך OECD Stat.
- 8 בינואר 2012 שינתה הלמ"ס את שיטת החישוב של האבטלה, בהתאם לדרישות ארגון ה-OECD. בשיטה החדשה הנתונים נאספים על בסיס חודשי והם כוללים לא רק את כוח העבודה האזרחי אלא גם את מי שבשירות צבאי חובה וקבע. לפיכך נתוני האבטלה גבוהים מאלה שדווחו עד כה. הלמ"ס, הודעה לעיתונות, נתונים מסקר כוח אדם לחודש נובמבר 2016, 22 בדצמבר 2016.
- 9 8.3% אוקטובר 2016. מקור http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_m&lang=en.
- 10 שיטת החישוב של דורשי העבודה לפי יישוב השתנתה על ידי שירות התעסוקה. על כן, חלק מן הנתונים של דורשי עבודה לפי יישוב, המתפרסמים כעת, אינם תואמים למגמה שהוצגה בפרסומים הקודמים.
- 11 ואילו ההוצאה הסוציאלית של המשמלה (הוצאות שנועדו לסייע למשקי בית ולפרטים בעת מצוקה כדוגמת קצבאות, שירותים לתינוקות, קשישים ונכים והטבות מס) עמדה בישראל על 16% תמ"ג (2015), קרוב לתחתית הסולם של ארצות ה-OECD. (מרכז אדוה, תמונת מצב חברתית, 2014). מקור http://stats.oecd.org/index.aspx?datasetcode=socx_agg.
- 12 ר' ח'אלד עראר וקוסאי חאג'י יחיא, "יציאת סטודנטים ערבים מישראל ללימודים גבוהים בירדן: גורמים דחפים, גורמים מושכים ואתגרים". בתוך ספר החברה הערבית בישראל, מכון ון ליר, 2009; הלמ"ס, השכלה גבוהה בישראל, הודעה לעיתונות 9.10.2013.
- 13 הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל 2016, לוח 8.48.
- 14 הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל 2016, לוח 8.19.
- 15 הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל 2016, לוח 8.48.
- 16 סבירסקי, שלמה. 1990. חינוך בישראל: מחוז המסלולים הנפרדים. תל אביב: ברירות, עמ' 57.
- 17 פורום ה-15 כולל 15 רשויות עצמאיות שאינן מקבלות מענקי איזון מהממשלה. הרשויות החברות בפורום הן: אשדוד, באר שבע, גבעתיים, הרצליה, חדרה, חולון, חיפה, כפר סבא, נתניה, פתח תקווה, ראשון לציון, רחובות, רמת גן, רעננה ותל אביב-יפו.
- 18 <https://data.oecd.org/healthstat/infant-mortality-rates.htm>

مرکز أدفا AdvaCenter
מרכז אדוה
מידע על שוויון וצדק חברתי בישראל